

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Kontrolované užívání nelegálních drog u adolescentů

Vypracovala: Gabriela Pýchová
Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Štefánková, Ph.D.
České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohláuji, že svoji bakalářskou práci na téma kontrolované užívání nelegálních drog u adolescentů jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohláuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky kolektivu a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Českých Budějovicích dne 26. 4. 2018

.....

Gabriela Pýchová

Abstrakt

Název práce: Kontrolované užívaní drog u adolescent

Autor práce: Gabriela Pýchová

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Trefánková, Ph.D.

Počet stran: 60

Bakalářská práce se zabývá kontrolovaným užíváním nelegálních drog u adolescent. Skládá se z teoretické a praktické části. Teoretická část se zabývá souhrnem poznatků v oblasti kontrolovaného užívání nelegálních drog. Poznatky z výzkumu se týkají modelů kontrolovaného užívání, pravidel kontrolovaného užívání, možností kontroly u jednotlivých nelegálních drog, nebo také typologií kontrolujících se uživatelů. Dále se tato část vnuje období adolescence, které je blíže popisováno v kontextu užívání návykových látek. Empirická část má charakter kvalitativního výzkumu. Data byla získávána pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Cílem práce je poskytnout náhled prostřednictvím fenoménu kontrolovaného užívání na braní nelegálních drog u adolescent. Zabývá se okolnostmi a podmínkami kontrolovaného užívání nelegálních drog, uplatněním pravidel kontrolujících se uživatelů, jejich motivací k užívání, a také způsoby, pomocí kterých se tyto uživatelé vypořádávají s dojezdovými stavy.

Clíčová slova: kontrolované užívání drog, nelegální drogy, adolescence

Abstract

Title: Controlled drug use among adolescence

Author: Gabriela Pýchová

Supervisor: Mgr. Zuzana Trefánková, Ph.D.

Number of pages: 60

The bachelor thesis deals with the controlled use of illegal drugs among adolescents. This thesis consists of the theoretical and the empirical part. The theoretical part describes the summary of existing knowledge in the field of the controlled using. The summary is focused on the models of controlled drug use, rules among controlled drug users, possibilities of control over different illegal drugs or typology of controlled drug users. Additionally the theoretical part is discussing the adolescent age, which is further described in the context of use of addictive substances. Empirical part has a character of qualitative research. Data were obtained by semi-structured interview. The goal of this thesis is to provide a view on illegal drug use by adolescents through phenomenon of controlled use. Particularly it seeks to find the circumstances and conditions of controlled drug use, rules of controlled drug users, motives behind illegal drug use and the means, which drug users employ to deal with the withdrawal symptoms.

Key words: controlled drug use, illicit drugs, adolescence

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Zuzaně Trefánkové, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za trpělivost při výběru tématu a za cenné rady, připomínky a postřehy. Dále děkuji Mgr. Bc. Tomáši Mrhálkovi za pomoc při vytváření metodologického rámce práce. Také děkuji všem respondentům, kteří v rámci svého volného času rozhovory a byli ochotni účastnit se výzkumu. Rodina a přátelé pak děkuji za nezbytnou podporu, bez které by tato práce nemohla vzniknout.

OBSAH

Úvod.....	8
TEORETICKÁ ÁST.....	8
1 Kontrolované uflívání drog.....	8
1.1 Definice kontrolovaného uflívání.....	10
1.2 Modely kontrolovaného uflívání.....	11
1.3 Pravidla kontrolovaného uflívání.....	13
1.3.1 Regula ní mechanismy.....	14
1.4 Typologie uflivatel.....	16
1.5 Mofnost kontroly uflívání u jednotlivých drog.....	18
1.5.1 Mofnost kontroly u uflívání marihuany.....	19
1.5.2 Mofnost kontroly u uflívání kokainu.....	21
1.5.3 Mofnost kontroly u uflívání LSD.....	22
1.5.4 Mofnost kontroly u uflívání MDMA/extáze.....	23
2 Adolescence.....	25
2.1 Pozdní adolescence.....	26
2.2 Adolescence a drogy.....	27
EMPIRICKÁ ÁST.....	28
3 Metodologie výzkumného –et ení.....	28
3.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky.....	28
3.2 Výzkumný design.....	29
3.3 Výzkumný soubor a metody sb ru dat.....	29
3.4 Organizace a pr b h sb ru dat.....	33
3.5 Etické problémy a zp soby jejich e–ení.....	33
3.6 Metody zpracování a analýzy dat.....	34
4 Analýza rozhovor.....	35
4.1 Popis kontrolovaného uflívání drog.....	35
4.1.1 První zku–enost s nelegální drogou.....	35
4.1.2 Frekvence uflívání.....	36
4.1.3 Místa uflívání.....	36
4.1.4 Zdroj drogy.....	37
4.1.5 Obecné motivy k uflívání nelegálních drog.....	37
4.1.6 Motivy k uflívání MDMA/extáze.....	38

4.1.7	Pravidla uflívání	39
4.1.8	Rady uflivatel	40
4.1.9	Pocit mimo kontrolu.....	41
4.1.10	Zp soby zvládání dojezdových stav	42
5	Diskuse.....	45
6	Záv r.....	49
7	Seznam pouflitých zdroj a literatury	51
8	P ílohy.....	56
8.1	P íloha . 1: Úryvek z rozhovoru (Adam)	56
8.2	P íloha . 2: Seznam rozhovorových otázek.....	60

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Regula ní mechanismy	14
Tabulka 2 - P ehled charakteristik u jednotlivých informant	31
Tabulka 3 - P ehled kategorií a výpov dí informant	43

Úvod

Obecně problémové užívání drog je oblastí, které v současnosti dostává pozornost mnohá desetiletí a lze konstatovat, že se jedná o relativně dobře prozkoumaný fenomén. Během tohoto výzkumného snažení se ale odborníci setkali i s jedinci, kteří do klasického vzorce problémového užívání nezapadají a užívají drogy odlišným způsobem. Tito uživatelé, u kterých vlivem užívání návykových látek nedochází k psychickým, fyzickým nebo sociálním obtížím, lze označit za kontroloující se uživatele drog. Některí odborníci možnost kontrolovaného užívání ale popírají, což může být jeden z důvodů, proč kontrolovaný způsob užívání není zdaleka tak dobře prozkoumaným jevem, jako samotný syndrom závislosti.

Tato práce se do jisté míry snaží vyvážit výrazný nepoměr poznatků o obou zmíněných jevech. Teoretická rovina práce si primárně klade za cíl shrnout dosavadní poznatky o kontrolovaném užívání. Také se snaží popílit užívání drog v kontextu období pozdní adolescence. V empirické části je pak cílem blíže zmapovat tento způsob užívání a podat jeho popis se zaměřením na uživatele nelegálních drog v období pozdní adolescence. V neposlední řadě je součástí praktické části samotný výzkum a diskuze, která spoívá v zodpovězení výzkumných otázek. Znalosti kontrolovaného užívání mohou v praxi nalézt široké uplatnění v prevenci i léčbě závislých uživatelů.

První myšlenka, která mě vedla k volbě tohoto tématu, vznikla především na základě zkušeností se závislými uživateli drog v kontaktním centru Prevent v Českých Budějovicích v průběhu mé praxe. Ve většině případů o uživatele, kteří vykazovali jasné známky závislosti. Zároveň se i moji přátelé pohybují v komunitě lidí, kteří užívají nelegální drogy poměrně frekventovaným způsobem, ale nevykazují známky závislosti. Jsou schopni zvládat své každodenní povinnosti a jsou schopni fungovat ve společnosti. Tento kontrast mě přivedl k tomuto tématu a přiměl mě uvažovat o užívání drog ještě trochu z jiné perspektivy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Kontrolované užívání drog

Akoliv je v oblasti adiktologie primárně soustředěna pozornost na výzkumy a teorie, které se týkají problémového užívání drog a syndromu závislosti (Morávek, 2007; Warburton, Turnbull, & Hough, 2005; Zinberg, 1984), přesto se v průběhu 70. let 20. století

nikdy se nechtějí zabývat problematikou kontrolovaného užívání a snažili se přesně ji definovat tento pojem. Dříve se předpokládalo, že vzhledem k farmakologickým účinkům psychedelik, heroinu i marihuany nemohou být dlouhodobě a pravidelně užívány bez vážných problémů (Zinberg, 1984). Obecně jsou často zkoumané patologické vzorce užívání drog, které zvyšují riziko zdravotních, psychických a sociálních problémů, které se s užíváním návykových látek pojí. Naopak za méně zkoumané faktory považuje Nesládek (2007) takové, které umožňují problémy se závislostí zvládat a předejít nutnosti léčit.

Samotné posouzení typu užívání není vůbec jednoduché. Proto existují alespoň dva aspekty, podle kterých lze lépe posoudit charakter užívání. Soustředí se zejména na kvalitu a kvantitu. Kvantita užívání se zdá být nejvhodnějším ukazatelem míry závislosti a týká se zejména frekvence a délky užívání. Kvalita zahrnuje to, jakým způsobem je droga aplikována, za jakých podmínek, s kým a na jakých místech (Zinberg, 1984).

Na základě rozlišení různých vzorců užívání se lze také setkat s pojmy podobnými kontrolovanému užívání. Jde o výrazy jako rekreační, přelíčitostné, experimentální, bezproblémové nebo neobtěžující užívání. Rozdíl mezi experimentálním a kontrolovaným užíváním se určuje pomocí doby užívání a frekvence užívání. Samotná frekvence užívání ale nevyovídá vždy o schopnosti mít drogu pod kontrolou. Proto nelze brát frekvenci užívání jako samostatný ukazatel míry závislosti. Mluvíme-li o kontrolovaném užívání, jedinec zpravidla látku užívá spíše v rádu několika let a celkový počet užívání by měl převyšovat řád jednotek (Harding, 1988). Nofina (1997) pak o experimentálním užívání mluví jako o sporadickém užívání, které se nevyskytuje více než několikrát za život a mělo by být uskutečeno pouze za jistých úvodních podmínek. Při rekreačním užívání jedinci většinou nekupují drogu sami, ale pokud mají možnost a droga je jim nabídnuta, neodmítají ji. Specifické také je, že u rekreačních uživatelů dochází ke konzumaci drog zpravidla na večírách nebo při jiných společenských akcích. Přelíčitostné užívání probíhá většinou v určitých intervalech a uživatel si dokonce sám obstarává drogy, které poté užívá v určité situaci a s konkrétním záměrem. Například pro povzbuzení, k vyrovnání s problémy nebo k povzbuzení odvahy. Co se týká neobtěžujícího užívání, tak to se v zahraniční literatuře vyskytuje jako synonymum pro kontrolované užívání. A jedná se o takové užívání, jehož následky nemají negativní dopad zejména na uživatele, ani na jeho sociální okolí (Dalgarno & Shewan, 2005).

1.1 Definice kontrolovaného užívání

Jen tímto bychom hledali jednotnou definici kontrolovaného užívání, protože existuje mnoho různých výkladů tohoto pojmu. Za jedno z možných kritérií kontrolovaného užívání lze považovat užívání, které nevede k negativním zdravotním problémům a problémům se zákonem (Dalgarno & Shewan, 2005) nebo obecně ji nevede k závislosti (Kaplan, Bieleman, & TenHouten, 1992). Sociálně orientovaní autoři také mluví o kontrolovaném užívání tehdy, když nedochází k narušení schopnosti uživatele plnit očekávané sociální role. Není tak ohroženo běžné sociální fungování, nedochází ke zneužívání drog nebo rozvoji závislosti (e.g. Waldorf, Reinerman, & Murphy, 1991). Podle Nesládky (2007) lze také definovat základní předpoklady kontrolovaného užívání drog jako: *schopnost vést plnohodnotný a společensky aktivní život, svobodnou volbu užívání, užívání drog není nevyhnutelně spojeno se závislostí a užívání drog je dovednost, které je možno se naučit*. Některí autoři jako třeba Cohen a Sas (1995) nemluví explicitně o kontrolovaném užívání jako o velmi dynamickém jevu, ale spíše jako o kontrolních mechanismech, při nichž kontrola spočívá ve schopnosti užívajícího přizpůsobit se nastalým okolnostem. Warburton, et al. (2005) zase za kontrolované uživatele drog považují závislé osoby, které mají svou závislost pod kontrolou a jsou schopni své užívání regulovat. Užívání drog jim nezasahuje do běžných denních aktivit, a tím pádem nemá vliv na vztahy s rodinou a přáteli, práci, finanční zabezpečení ani úroveň bydlení.

Kontrolované užívání drog v rámci této bakalářské práce je vymezeno následovně: jde o užívání, při kterém jedinec vykazuje známky kontroly a regulace, takže minimalizuje rizika plynoucí z užívání drog. Nedochází tak ke vzniku drogové závislosti, závažným zdravotním a psychickým problémům a narušení sociálního fungování. Uživatel by měl být schopný vést aktivní společenský život. To znamená, že by měl chodit do zaměstnání nebo studovat, mít přátele, popř. rodinu a vnovat se svým zálibám. Také dle sledkem užití látky by se jedinec neměl dostávat do problémů se zákonem, to se ale nevztahuje na přechovávání nelegálních drog nebo na jejich prodej. Kontrolující se uživatel je ten, kdo drogu užívá v časovém horizontu několika let.

1.2 Modely kontrolovaného užívání

Ufl na konci –edesátých let Leary, Metzner a Alpert (1969) popisují jeden z prvních modelů kontrolovaného užívání. Tento model vznikl na základě zkoumání psychedelické zkušenosti, jakožto cesty do nových sfér v domě, při emfi samotná dávka psychedelika nevytváří transcendentní zkušenost. Působí spíše jako chemický klíč, který otevírá mysl a osvobozuje nervový systém od jeho běžných vzorců a struktur fungování. Průběh a kvalita tohoto zážitku záleží podle Learyho, et. al (1969) na *setu* (uflivatel) a *settingu* (prostředí). *Set* představuje samotnou přípravu jedince, včetně jeho osobnostní struktury a emocionálního rozpoložení i očekávání před uflitím drogy. *Setting* zahrnuje fyzické, sociální a kulturní okolnosti. Mezi fyzické aspekty *settingu* řadíme například počasí, místo nebo atmosféru, ve které psychedelický zážitek probíhá. Sociální *setting* určuje především samotní spoluuflivatelé, další přítomné osoby a jejich vzájemná interakce. Kulturní *setting* je dán v obecně přijímaným výkladem světa v dané kultuře a tím, co je v ní považováno za skutečné a normální. Weil (1972) a Cohen (1995) navíc dodávají, že interakce těchto dvou složek je stejně důležitým determinantem drogové zkušenosti, jako samotná existence jednotlivých složek. Leary (1996) zmíní i další proměnné, které jsou v praxi pro bezpečný průběh psychedelického zážitku také důležité. Uflití drogy by měla předcházet důkladná příprava, drogy by měly být užívány v bezpečném prostředí, v přítomnosti *sittera* (převodce intoxikací) a po odeznění účinků by měl uflivatel dostatečně množství času na zpracování celého psychedelického zážitku.

Zinberg (1984) dále rozvíjí Learyho teorii o nové složce. Kromě interakce mezi uflivatelem (*setem*) a prostředím (*settingem*), také zmíní uflivatelův farmakologický účinek samotné drogy, které ovlivní průběh a kontrolu nad drogovým zážitkem. Navíc také za účel kontroly považuje sociální aspekt užívání a s ním spojené rituály a sankce. Užívání jakýchkoli drog totiž zahrnuje určitá pravidla chování (*sociální sankce*) a určité vzorce chování (*sociální rituály*), které dohromady vytváří tzv. neformální sociální kontrolu. Sociální sankce určují, zda vůbec, a za jakých podmínek má být konkrétní droga užívána. Existují neformální sociální sankce, které jsou vytvářeny v rámci úzké skupiny lidí. Naopak za formální sociální sankce jsou považovány spíše právní předpisy, které slouží k regulaci užívání drog. Sociální rituály zahrnují specifické a opakované vzorce chování, které se při užívání drog vyskytují. Tyto rituály lze sledovat u samotného způsobu získávání drogy, způsobu uflití, výběru fyzického a sociálního prostředí, činností prováděných pod vlivem

drogy a způsobu prevence před nevládnoucími úinky drogy. Rituály tedy slouží k posílení, upevnění a symbolizaci sankcí.

Breakwell (1983) tvrdí, že kontrola nad drogou je dána především samotnou osobností jedince. Konkrétní ji tedy míru kontroly určují osobnostní vlastnosti, a také vnitřní motivace jedince, která je ovlivněna tím, na kolik se jedinec bojí o své fyzické a psychické zdraví. Ve své teorii dále klade důraz na aktivní roli uživatele, která se projevuje například individuálním formováním osobních strategií k regulaci drogy. Jako druhý vliv na kontrolu drogy pak také uvádí sociální prostředí jedince.

Grund (1994) na základě čtyř proměnných vytvořil čtyřfaktorový model kontrolovaného užívání (Drug Availability, Rituals and Rules, Life Structure - DARRLS). Díky vzájemné interakci mezi těmi faktory vzniká koherentní kruhový proces, který určuje míru samoregulačních tendencí při užívání drogy. Dostupnost drogy totiž závisí na stabilitě životní struktury, která vzniká na základě poměrně přesného dodržování rituálů a pravidel, které regulují užívání drog. Jako první faktor zmiňuje rituály a pravidla, které ovlivňují drogovou zkušenost. Podobně jako u Zinberga (1984), tyto rituály a pravidla vznikají především na základě působení sociokulturního prostředí. Grund (1994) navíc také dodává, že důležitou úlohu při užívání drog hraje zakotvenost jedince ve vědním životě, což zahrnuje plnění každodenních povinností, sociální fungování, finanční zajištění a stabilní rodinné zázemí. Jako další faktor zmiňuje dostupnost drogy. Fyzická dostupnost drogy, její cena a finanční možnosti uživatele udávají, jaká bude například kvalita drogy a jakým způsobem se bude celkové užívání drog vyvíjet.

Waldorf et al. (1991) též uvádí tři základní pilíře kontrolovaného užívání, které jsou v mnoha ohledech podobné jako čtyřfaktorový model podle Grunda. Oba autoři považují za důležitou předpoklad kontrolovaného užívání životní strukturu, tedy zakotvenost ve vědním životě. Shodují se i na tom, že důležitou roli představují zvyky, rituály a pravidla, která omezují užívání drogy. A jako třetí faktor, který určuje kontrolu nad drogou, Waldorf et al. (1991) uvádí to, že kontrolující se uživatel nebere drogy za ústřední problém. Mezi těmito třemi rovnocennými proměnnými také platí princip cirkulární kauzality.

Sjednocením různých faktorů kontrolovaného užívání vznikla multifaktoriální teorie, jejíž autory jsou Warburton et al. (2005). Na základě integrace výsledků jednotlivých výzkumů tyto autoři uvádí několik faktorů, které jsou předpokladem kontrolovaného užívání. Navíc mezi těmito faktory dochází u každého jedince ke zcela jedinečné konfiguraci

a sami jednotlivé faktory představují rozdílnou míru důležitosti. Opět se i v této teorii setkáváme s tím, že je velice důležité, aby užívání bylo regulováno pravidly, která vznikají jak na základě vlastní zkušenosti, tak v důsledku sociální kontroly. Dále auto i zmíní i flivotní strukturu, která zahrnuje plnění povinností, dobré sociální síť, zamětnání a hierarchii hodnot, kde drogy zásadně zabírají nížeí pozice. Mezi proměnné, které určují míru kontroly, také patří například předchozí zkušenost s drogou, a to i v případě, že tato minulá zkušenost a její důsledky byly vnímány negativně. Dostupnost drogy, frekvence a množství užívání jsou též proměnné, které se v rámci kontrolovaného užívání zohlední. Stejně tomu je i u výběru prostředí (*setting*), ve kterém je látka užívána a osobnost samotného užívatele (*set*), včetně jeho současných nálad. A poslední faktor klade důraz na vliv vnějších zpětných vazeb. V důsledku toho, jakým způsobem hodnotí užívání drog kamarádi, rodina, kultura nebo společnost, si také jedinec vytváří různé regulační systémy.

1.3 Pravidla kontrolovaného užívání

Formální normy mají určitý vliv pouze na to, zda lidé začnou užívat nelegální drogy. Nemají však regulační úinek při skutečném užívání drog, protože součástí těchto norem není poskytovat pokyny nebo pravidla pro bezpečné nebo kontrolované užívání. Důsledkem toho, si sami kontrolující se uživatelé vytvořili taková pravidla, která regulují a usměrní užívání nelegálních drog (Grund, 1993). Existence pravidel užívání, jejich konkrétní podoba a hlavně dodržování, bývá považována za nejdůležitější prvek kontroly. Kontrolující se uživatelé od těchto závislých se odlišují právě na základě uplatnění určitých pravidel. Až si ale kontrolující se uživatelé neuvědomují, že v běžném životě jaká pravidla dodržují (Decorte, 2001). Uitermark a Cohen (2006) v této souvislosti rozlišují seberegulaci na *implicitní* (neuvědomovanou) a *explicitní* (uvědomovanou a verbalizovatelnou). Respondenti v téžinou uvádějí, že by nikdy nekonzumovali drogy v zaměstnání nebo ve škole, ale málokdo z nich považuje toto rozhodnutí jako pravidlo (implicitní seberegulace). Naopak frekvence braní, nebo optimální množství drogy, je považována uživateli jako pravidlo (explicitní seberegulace). Jeden z faktorů, který usnadňuje schopnost implicitní a explicitní seberegulace, jsou různé sociální síť, ve kterých se uživatelé pohybují. Pokud se uživatel rovněž pohybuje v blízkosti někoho, kdo užívání drog neschvaluje a dostalo by se uživateli negativní zpětné vazby, odradí ho to od požití drogy. Oba druhy seberegulace pak vznikají jako důsledek sociálního učení.

1.3.1 Regulační mechanismy

Nezávisle na druhu zkoumané drogy, za nejdůležitější aspekt kontroly je považována existence regulačních mechanismů a jejich samotné dodržování. Tyto mechanismy jsou tvořeny jednotlivými pravidly, omezeními a hranicemi, které vycházejí z různých oblastí užívání. Například se mohou týkat způsobu aplikace, frekvence užívání, množství drogy, kombinace s jinými látkami, plánování užívání, okolnostmi užívání, utajovaným braním nebo financováním drog (Warbutron et al., 2005). Nesládek (2017, p. 47678) shrnuje tyto regulační mechanismy do následující tabulky.

Tabulka 1 - Regulační mechanismy

KRITÉRIUM	REGULAČNÍ MECHANISMY S PŘÍKLADY
AS	- Pravidla uplatňovaná před užitím (preventivní): nakupovat od známého dodavatele, plánování užívání (den po užití mít volno).
	- Pravidla uplatňovaná při užití: dodržovat pitný režim, dlat opatření proti přehřátí (ochlazovat se vodou, odložit si oblečení).
	- Pravidla uplatňovaná po užití (zotavení a relaxace): dostatek spánku, užití marihuany ke zmírnění negativních důsledků užívání (např. při nespavosti a nechutenství), zvýšený příjem vitamínů.
PLATNOST	- Pravidla s obecnou platností: plánování užívání, finanční limit na nákup nebo pravidlo neužívat drogy ve škole a v zaměstnání.

	<p>- Pravidla specifická pro určitou látku nebo skupinu látek: vyloučení injekční aplikace (heroin, kokain, amfetaminy, metamfetaminy), užívání flvýka ky kv li ochran zubní skloviny a testování tablet s drogou (MDMA).</p>
<p>UV DOM NÍ</p>	<p>- Implicitní pravidla (neuv domovaná): okolnosti užívání (neužívat v zam stnání).</p>
	<p>- Explicitní (uv domovaná, verbalizovatelná): vzorce užívání (frekvence a užití množství).</p>
<p>ZAM ENÍ</p>	<p>- Pravidla zam ená na drogu: pravidla regulující vzorce užívání (frekvence o neužívat každý víkend, užití množství o omezené množství za týden, aplikace o vyloučení injekční aplikace, kombinace o nekombinovat více látek najednou), pravidla regulující nákup a p echování drog (kupovat drogy jen za určitou finan ní ástku, nakoupit si drogy jen na víkend a víc u sebe nemít, nekupovat drogy, pokud si to užívatel z finan ního hlediska nem fe dovolit).</p> <p>- Pravidla zam ená na užívatel (set): neužívat p i -patné nálad , v it, fe je možné intoxikaci kontrolovat, p ijímat dostatek tekutin p i intoxikaci.</p> <p>Pravidla zam ená na prostředí (setting): neužívat o samot , užívat jen se známými lidmi, užívat v bezpečném a kontrolovatelném prostředí, neužívat v přítomnosti d tí, neužívat v zam stnání a ve -kole, distancování se od problémových užívatel , utajení užívání p ed okolím.</p>

ZÁVAZNOST	- Závazná pravidla, která není možné nikde a nikdy porušit: nejméně jedno pravidlo neúčtovat injekčně.
	- Pravidla, která je možné podle potřeby porušit a i modifikovat: užití množství, kombinace s jinými drogami, několikadenní užívání.

1.4 Typologie uživatelů

Akoliv jsou opiáty považovány za drogy se silným potenciálem k závislosti a odborníci, kteří se zabývají heroinem, tvrdí, že fyzická i psychická závislost se vytvoří téměř po prvním užití (Weil & Rosen, 2004). Blackwell (1983, in Morávek, 2007) skrze výzkumy s užívateli opiátů přišel na to, že existují i takoví uživatelé, u kterých se neobjevil syndrom závislosti. Na základě této studie vznikl model popisující tři možné směry, kterými se takoví uživatelé mohou ubírat. První možnost, která může nastat, je ta, že kontrolu nad drogou úplně ztratí. Druhá možnost je, že si naopak vytvoří pravidla, která povedou ke kontrolovanému užívání. A třetí možnost je, že se stanou úplnými abstinenty. Prostřednictvím tohoto modelu lze definovat tři typy uživatelů. První typ uživatelů byl označen jako *tuláci* (drifters). U těchto příležitostných uživatelů nebylo potřeba regulovat jejich chování, protože nezasahovalo nebo zásadně narušovalo fungování v běžném životě. Farmakologické účinky látky má na tyto uživatele pouze malý dopad. Druhý typ byl nazván *regulátoři* (controllers). Na rozdíl od prvního typu, tito uživatelé byli účinky drogy značně ovlivňováni. Pro tyto uživatele bylo specifické to, že si sami vytvářeli svá pravidla, která pak striktně dodržovali. Navíc jsou také schopni velice dobře reflektovat dopady užívání na jejich život. A tímto typem jsou *překonávající* (overcomers). Tito

užívatelé nejdříve umožnili rozvoj závislosti, ale později tyto různé dlouhé epizody závislosti ukončili, aniž by došlo k závislosti chronické.

Dalšími autory, kteří se skrze svou výzkumnou činnost zabývali užívateli opiát, byli Korf, van Ginkel a Benschop (2010, in Nesládek, 2017). Ti rozdělují užívatelé opiát do čtyř skupin podle preferovaného životního stylu. První skupinu tvoří *konvenční* (conventional) užívatelé. Pro respondenty spadající do této skupiny bylo specifické, že měli stále zaměstnání nebo studovali. Druhou skupinou byli *marginální* (marginalised) užívatelé, kteří žili na okraji společnosti a v tísni bez domova. Do třetí skupiny byli zařazeni *alternativní* (alternative) užívatelé. Tito respondenti otevřeně vyjádřovali kritiku vůči společnosti a měli averzi ke komerčně orientované kariéře, což se projevovalo v jejich nezaměstnanosti. V tísni často trávili v klubech a jedinci, kteří sdílejí stejné hodnoty a odmítají jakýkoliv seberozvoj. A čtvrtým typem užívatelů byl typ *umlecký* (artistic). Tato skupina vedla životní styl charakterizovaný kreativní činností. Protože je umlecká činnost jen tísňo užívala, v tísni volili kombinovaný způsob příjmu, a to ze sociálních dávek, ústečných úvazků nebo dočasnou práci v rámci umleckých projektů.

Kaplan et al. (1992, in Nesládek, 2017) zase vytvořili typologii, která vycházela z analýzy sociálních sítí užívatelů kokainu. *Příležitostní užívatelé* (casual users) bývali v kontaktu i s užívateli, kteří měli svůj původ v jiné sociální skupině, ale zásadně užívali drogy pouze v malém počtu těchto užívatelů. A obecně si také velice pečlivě vybírali, s kým si kokain dají. *Kompulzivní užívatelé* (compulsive users) se stýkali zejména s jinými kompulzivními užívateli, se kterými sdíleli v tísni nevhodné vzorce užívání. V rámci této skupiny tudíž nemohlo dojít vlivem sociálního učením k nerizikové změně. *Kontrolovaní se užívatelé* (controlled users) se nepovažovali za součást drogové komunity. Záměrně se například vyhýbali problémovým užívatelům, což fungovalo jako obranný mechanismus před rizikovým užíváním, a navíc se znali s malým počtem lidí, kteří kokain užívají. *Salientní užívatelé* (salient users) měli v rámci drogové komunity nejvyšší sociální sílu. Znali se s větším počtem užívatelů, kteří pocházeli z rozmanitých sociálních skupin a s většinou z nich také kokain užívali. Kokain hrál významnou roli v jejich životě a aktivity spojené s užíváním kokainu těmto užívatelům zabíraly velkou část dne. Předpokládá se, že tyto užívatelé byli na začátku své drogové kariéry a kontakty s jinými užívateli v budoucnu zredukuje vlivem negativních zkušeností.

K podobnému závěru došli také Warburton et al. (2005) u kontrolovaných se užívatelů heroinu, kteří rozdělili tyto užívatelé do dvou skupin podle aktuálních vzorců užívání. První

kategorii tvoří *nečastí užívatelé bez znak závislosti* (=occasional/non-dependent), kteří konzumují drogu minimálně jednou za pět let, s výjimkou těch, kterých užívatel, kteří drogu užívají maximálně jednou do měsíce. Hlavními motivy k užití heroinu nejčastěji bývají potřeba chuť na heroin, potřeba úlevy nebo odpočinek. Důležitě je, že tyto užívatelé berou heroin pouze ve volném časě, což souvisí také s regulačními mechanismy, které si užívatelé sami stanovují. Mezi tato pravidla patří například neúčtovat heroin intravenózní cestou. V případě, že užívatel nemá dostatek finančních prostředků, nemohl by ji kupovat. A zároveň by jedinec nemohl užívat heroin s v domě toho, že tato droga slouží jako prostředek k řešení vlastních problémů nebo jako útěk z těžké životní situace. Také strach z toho, že by dle sledkem závislosti přišli užívatelé o důležitě hodnoty v jejich životě (rodina, přátelé, práce), je motivátorem k uplatnění pravidel při užívání. Druhou kategorií tvoří *kontrolovaně závislí užívatelé* (=controlled/dependent). Frekvence užití u těchto užívatelů je sice každodenní, ale dokáží užívání regulovat takovým způsobem, aby jim nezpůsobovalo potíže, které mohou v důsledku užívání nastat. Jediný faktor, který těmto užívatelům usmrtuje přístup braní, jsou finance. Nicméně u těchto užívatelů užívatelů mluvíme o fyzickém i psychickém syndromu závislosti.

1.5 Možnost kontroly užívání u jednotlivých drog

V kontextu kontrolovaného užívání se rozlišují autoři zabývající se odlišnými typy drog. Je nutné podotknout, že s odlišnými drogami se pojí rozdílná míra rizikovosti a mají tedy rozdílný potenciál ke vzniku závislosti. Lze tedy předpokládat, že pro dosažení kontroly nad jednotlivými látkami, bude zapotřebí vynaložit odpovídající míru úsilí. Mezi nejčastěji zkoumané drogy, z hlediska možnosti kontroly užívání, je považován heroin a kokain. Zejméno proto, že jejich míra návykovosti je značně vysoká, a navíc jejich vlivem dochází k radikálním změnám osobnosti jedince (Dalgarno & Shewan, 2005). I přesto ale existují výzkumy, které potvrzují, že lze kontrolovaně užívat i tyto dvě látky. Například Cohen se snažil skrze svou výzkumnou činnost rozšířit znalosti právě v oblasti kontrolovaného užívání kokainu (Cohen & Sas, 1993; Cohen & Sas, 1994; Cohen & Sas 1995), marihuany (Cohen & Kaal, 2001) a amfetaminů (Uitermark & Cohen, 2006). Kontrolovaným užíváním heroinu se zabýval například Dalgarno a Shewan (2005), ale i Robins, Helzer, Hesselbrock a Wish (2010). Důkaz o kontrolovaném užívání extáze dokládá Shewan, Dalgarno a Reith (2000) nebo Singer a Schensul (2011). Jiní autoři, jako například Zinberg (1984), se zase vnovali spíše kontrolovanému užívání psychedelik.

1.5.1 Možnost kontroly u užívání marihuany

U marihuany lze odlišit rozdílný přístup užívání u jednotlivých uživatelů v průběhu času. Změny v užívání můžeme sledovat od první zkušenosti s drogou, až po dobu, kdy marihuana hraje hlavní roli v životě uživatele. Je prokázáno, že zkušenosti uživatelé konopí uplatňují více či méně podobné vzorce kontroly (Cohen, 1990). Zinberg, Harding a Winkelier (1977) také zmíní, že rituály a pravidla mezi uživateli drog mají více funkcí. Zabraňují nadměrnému užívání, udávají, kde je užívání považováno za méně bezpečné a příjemné a napomáhají mimo jiné i prevenci závislosti. Mnozí uživatelé konopí regulují množství konopí, které užívají, podle toho, jaké míry intoxikace chtějí dosáhnout. Kvantitu užívání drogy lze kontrolovat i prostřednictvím toho, jak silnou marihuanu si uživatelé obstarávají.

V roce 2004 byla provedena studie, jejímž cílem bylo zjistit, zda protidrogová nařízení opravdu odrazují uživatele od konzumace marihuany, napomáhají tak více kontrolované konzumaci a podporují ve stejné zdraví populace, zda je tomu právě naopak. Studie opravdu potvrdila, že uživatelé uspokojují konzumaci drog určitým normám a pravidlům, jako například: kdy, kde, pro koho, s kým a jak budou drogu užívat. Mezi motivátorem ke kontrolovanému užívání marihuany byl považován zákon a protidrogová politika. Hlavním důvodem regulace užívání konopí je minimalizovat riziko, že u jedinců bude narušeno jejich normální sociální fungování. (Reinarman, Cohen, & Kaal, 2004)

Peter, Cohen, Hendrien a Kaal se v roce 2001 zabývali kontrolovaným užíváním marihuany v San Franciscu, Amsterdamu a Brémách. Zjistili, že uživatelé mají jasnou představu o tom, které situace (sociální prostředí), jaká společnost (partnéři) a jaké emoce (pozitivní) jsou vhodné pro užívání konopí. Stejně tak jasnou představu mají i o tom, kde a kdy by měli konopí nejlépe užívat. Některí uživatelé občas odradili nebo přesvědčili ostatní, aby užívali konopí. To dokazuje, že mají také představu o tom, kdo by měl nebo neměl užívat marihuanu. U kontrolujících se uživatelů se také vyskytují pravidla, týkající se množství peněz, které chtějí za drogu utratit. V rámci této studie se výzkumníci ptali respondentů, jestli dodržují nějaká pravidla při užívání marihuany. Ještě před tím, než se začali konkrétně ptát na pravidla užívání ohledně marihuany, byly jim poskytnuty některé příklady, týkající se jiných látek, jako: *„Nikdy nepiju kávu o půlnoci.“* Ve všech těchto zmíněných případech v této studii respondent potvrdila, že opravdu při užívání určitá pravidla dodržují. Způsob, kterými ale užívání marihuany dostávají pod kontrolou, se lišily.

Nej etn j-ím pravidlem pro uflivatele ve v-ech t ech m stech bylo, fle nikdy nekou í b hem pracovní doby nebo studia (62673 %). Dále pak pro uflivatele v Amsterdamu i Brémách astým pravidlem bývá to, fle nekonzumují drogu b hem dne (5629 %), ani ráno (4621 %). A to z ejm z toho d vodu, aby vlivem drogy nedo-lo k zanedbání d lefitých závazk a povinností. V San Franciscu bylo druhé nejd lefit j-í pravidlo neuffívat marihuanu v p ítomnosti d tí (3617 %) nebo v p ítomnosti p íbuzných (6615 %). Dal-í nej ast ji zmi ované pravidlo se týkalo uflívání b hem ízení motorového vozidla (7615 %). Uflivatelé v Brémách nedodrflují pravidla tak striktn jako v jiných m stech. Stále ale více nefl 94698 % respondent tvrdí, fle se svých zásad drflí. (Peter, et. al, 2001)

Dále se b hem dotazování zjistilo, ve kterých situacích vnímají respondenti uflívání konopí jako vhodné, a naopak jako nevhodné. Výsledkem této studie bylo, fle situace, které se povaflují za vhodné pro uflívání konopí, obecn odkazují na společná setkání. V Amsterdamu a San Franciscu také respondenti uvád jí jako d lefitý faktor (ne)p ítomnost ur itých lidí (rodí e, p íbuzní, p átelé, partne i). Ve v-ech t ech m stech respondenti nej ast ji zmi ovali, fle konopí v t-inou konzumují ve společnosti p átel, známých, sourozenc nebo drogu uflívají sami. Uflivatelé by si jen z ídka vzali drogu v p ítomnosti rodí , spolupracovník , p íbuzných, d tí nebo neznámých lidí. (Peter, et. al, 2001)

Velká ást uflivatel v Amsterdamu ekla, fle uflívá marihuanu doma nebo v klubech, zatímco v San Franciscu mnoho uflivatel uvedlo, fle uflívají marihuanu spí-e venku, nebo kdyfl jdou do kina. V Brémách také v t-í po et uflivatel uvedl, fle uflívá marihuanu p ed sexem. Naopak místa, kde by si uflivatelé drogu nedali, jsou nap íklad ve ejná prostranství nebo oficiální, slavnostní akce. Práce, studium nebo ízení motorového vozidla jsou op t situace, které v t-ina respondent povafluje za nevhodné pro uflívání konopí. Dále pak situace, které zabrání uflivateli drogu si dát, jsou tehdy, kdyfl se jedinec musí soust edit a situace klade na uflivatele ur itou zodpov dnost. (Peter, et. al, 2001)

Auto i do-li k t mto záv r m na základ dotazníkového -et ení celkem 536 uflivatel marihuany. (Peter, et. al, 2001)

1.5.2 Možnost kontroly u užívání kokainu

U kontrolovaného užívání kokainu lze hledat určitá pravidla nebo hranice určené množstvím drogy, *setem* a *settingem*, finančními možnostmi a způsobem užití drogy. Cohen a Sas v roce 1987 provedl výzkum s užívateli kokainu, kde zjistil, že nejastji je kokain užíván v sociálních situacích. Víil, že užívání kokainu silně souvisí s životním stylem, ve kterém dominuje právě sociální chování. Poté, v roce 1991, provedl výzkum je-t jednou a ptal se respondent znovu na to, které situace považují za nejvíce vhodné k užití kokainu. V roce 1991 i 1987 se respondenti shodují na tom, že ti nejvhodnější situace pro konzumaci kokainu jsou: chození do společnosti, party a setkávání s přáteli. Užívání kokainu o samotě kleslo z 15 % v roce 1987 na 7 % o ty i roky později. V roce 1987 uvedlo 18 % uživatel konzumaci kokainu jako vhodnou, pokud chtějí podpořit pracovní výkon. V roce 1991 tento názor zastávalo pouze 9 % uživatel. Navzdory tomu, že je kokain považován za afrodiziakum, užití během sexu je zmiňováno jen zřídka (Cohen & Sas, 1995).

Stejně jako v roce 1987, vnímají respondenti užívání kokainu negativně během pracovní doby, studia a v dalších situacích, kde se očekává úspěch. O něco negativněji od roku 1987 pak uživatelé vnímají situace, kdy jsou ve společnosti s člověkem, který drogu nebere (Cohen & Sas, 1995).

Také respondenti odpovídali na to, s kým by si drogu rozhodně nedali. V roce 1987 byl partner respondenta často uváděn jako osoba, s níž by kokain neuffili (25 %). Od roku 1991 byl ale partner zmiňován pouze v 6 %. Dále v roce 1991 nejastji respondenti uvádějí leny rodiny, neznáme lidi nebo lidi, kteří neuffívají, jako někoho, s kým by si kokain nedali (Cohen & Sas, 1995).

Respondenti mluví i o obecnějších pravidlech. Například se v obou výkumech shodují na tom, že nekonzumují drogu dříve, než v určitý čas během dne (21-24 %). Jako další důležité pravidlo respondenti uvádějí, že si kokain nedávají, pokud je čeká nějaká důležitáinnost (15-18 %). To znamená, že užívají tak, aby konzumace kokainu nezasahovala do jiných prioritních povinností. Poměrně méně pak od roku 1991 respondenti vnímají negativně užívání kokainu během práce nebo studia (18 % v roce 1987, 8 % v roce 1991). Tuto myšlenku podpořili i Waldorf, Reinerman a Murphy v roce 1991, kdy tvrdili, že pokud užívání drog naruší plnění priorit a povinností, je upraveno, nebo dokonce přerušeno tak, aby nedocházelo k tomuto negativnímu dopadu (Cohen & Sas, 1995).

1.5.3 Možnost kontroly u užívání LSD

Zinberg (1984) tvrdí, že používání některých společensky přijímaných drog je více návykové než užívání nelegálních drog. Uživatelé cukru, soli, kofeinu, nikotinu nebo alkoholu, nekonzumují o nic méně kontrolovaně než uživatelé marihuany, kokainu nebo práh LSD. Přesto je ale jediné požití LSD nebo heroinu mnohem pravděpodobněji vnímáno jako zneužití drogy, než je tomu u stejného požití dávky LSD ve stejnou denní dobu. Užití alkoholu, jako prostředek ke zmírnění ranní deprese a probuzení, je jasným ukazatelem problému. To by platilo i u LSD, kdyby jeho užití bylo stejně nutkové povahy. Pokud ale byla ranní dávka LSD pečlivě naplánována a má po ní následovat specifická činnost, obvykle prováděná v přítomnosti přátel, kvalita užívání bude zásadně odlišná. Uživatelé LSD hovoří o tom, že je velice důležité, aby kolem sebe měli po požití LSD lidi, na které se mohou spolehnout. V případě *bad tripu* by jim měli být schopni pomoci a být jim oporou v nepředvídatelných situacích. Dále uvádí, že to musí být někdo, koho dobře znají a mají v něm důvěru.

Jako důležitou proměnnou uživatelé zmiňují plánování *tripu*, a to i v případě, že v minulosti společně drogu užívali a cítí se být blízkými přáteli. Plánování zahrnuje například to, co za potraviny nebo nápoje mít při sobě nebo jaké aktivity budou v průběhu intoxikace probíhat a podobně. Plánování a sdílení zážitku s ostatními je jedním ze způsobů, jak posílit schopnost jedince mít úinky drogy pod kontrolou (Zinberg, 1984).

Uživatelé také dávají veliký důraz na výběr správného místa. Respondenti preferují jak odlehlá místa v přírodě, tak i městské prostředí, ale jen v tom případě, že mají možnost kdykoliv odejít domů. V každém případě ale místa užívání musí být bezpečná a pohodlná (Zinberg, 1984).

Další specifické pravidlo, které před užitím respondenti zvažují, je potřeba být vnitřně připravený na psychedelický zážitek. Obecně mluví o potřebě dobré nálady a o dostatečném množství energie, aby mohli tuto zkušenost realizovat. Jiní uživatelé tento pocit vnitřního klidu navozují tím, že upraví a uklidí prostor, kde mají v plánu drogovou zkušenost zažít (Zinberg, 1984).

Co se týká odstavi užití, respondenti uvádí, že užívají psychedelika s odstupem nejméně dvou týdnů, ale v praxi se pak nejčastěji setkáváme s tím, že látku požívají méně než jednou za měsíc. Existují dva další důvody, proč se uživatelé, kteří užívají kontrolovaným

zp sobem, vyhýbají kompulzivnímu uflívání psychedelik. Kontrolující se uflivatelé totiž p isuzují pozitivní hodnotu vlastnostem těchto látek právě proto, že zp sobují změnivé stavy v domí. Navíc také tolerance k těmto látkám vzniká velice rychle při časté frekvenci uflívání, proto časté uflívání psychedelik respondenti považují za kontraproduktivní (Zinberg, 1984).

V rámci výzkumu se tedy zjistilo, že uflivatelé dodržují určitá pravidla z toho důvodu, aby zážitek na LSD byl co nejintenzivnější, dlouhotrvající a vyhnuli se *bad tripu*. Mezi nejčastější pravidla uflivatelů patří plánování uflití (61 %), nikdy si nedávat drogu v přítomnosti cizích lidí (44 %), nikdy neuflívat LSD na neznámých, nepřijemných místech (39 %) a v neposlední řadě si pak také nikdy uflivatelé nevezmou drogu, pokud jsou sami (39 %) Zinberg (1984).

1.5.4 Možnost kontroly u užívání MDMA/extáze

Také u uflivatelů extáze fungují určité kontrolní mechanismy a zároveň lze pozorovat, že takoví uflivatelé jsou si v domě rizik, které se s uflíváním extáze pojí. Tato kontrola je prostředkem ke zlepšení pozitivních účinků drogy a zároveň ke snazšímu zvládnutí negativních dopadů. Tím, že jsou uflivatelé obeznámeni s riziky, se zlepšuje jejich schopnost dělat správná rozhodnutí ohledně drog, které uflívají. Více si například rozmyslí, kdy, kde a za jakých podmínek si drogu vezmou (Hunt, Moloney, & Evans, 2009). Furedi (1997) také tvrdí, že čím více je jedinec schopen vnímat rizika spojené s konzumací drogy, jeho chování bude o to kontrovanější. Například při přípravě a plánování konzumace drogy přispívá ke snížení nepřijemných vedlejších účinků, a dokonce přechází negativním psychologickým a fyzickým obtížím. Většina uflivatelů také zmiňuje, že upřednostují uflití extáze, pokud mají dobrou náladu. Pokud prožívají úzkost nebo mají depresivní náladu, drogu raději nekonzumují. Toto zjištění se zdá být v rozporu s názorem, že lidé uflívají drogu k tomu, aby zmírnili negativní emoce, které zrovna prožívají (Shewan et. al, 2000).

Akoliv studie z roku 2011 byla primárně zaměřená na souvislost mezi uflíváním extáze a rizikovým sexem, v rámci rozhovorů vyšly na povrch určité zp soby, kterými uflivatelé dostávají uflívání drog pod kontrolu. Studie obsahuje mimo jiné i údaje o rizicích uflívání, výhodách uflívání a strategiích kontroly. Bylo zapotřebí nejčastěji respondenty rozdělit do několika skupin podle toho, jak moc se cítili mít konzumaci drogy pod kontrolou, přičemž v rámci této práce se zmíním pouze o kontrolujících se jedincích. Je důležité říci, že více než polovina respondentů z celého vzorku (115) byli zařazeni mezi kontrolující se uflivatele. Vnímanou míru kontroly se u respondentů snažili určit na základě frekvence

užívání a primární motivace k užití drogy. Kontrolu při konzumaci drogy popisovali jako takovou, že jim výrazným způsobem narušuje běžné fungování v životě. Tito uživatelé brali extázi pouze přiležitostně (75 %), tedy pokud byla droga dostupná, ale aktivně ji nevyhledávali. Dále 17.2 % kontrolujících se uživatelů uvedlo, že konzumují extázi jednou týdně a 7.8 % berou tuto drogu každý den, 61 % kontrolujících se uživatelů uvedlo, že používají extázi k tomu, aby se cítili dobře. Užívají ji tedy pro potěšení a vnímají tuto drogu jako prostředek k lepší zábavě. Extázi, jako prostředek ke zmírnění záteř v negativní životní situaci, užívá 16 % kontrolujících se uživatelů. Dále pak 14 % uživatelů užívá extázi pro lepší pohodu při sexu a 10.9 % uvádí jiné důvody (Singer & Schensul, 2011).

Jak už bylo na začátku této kapitoly zmíněno, čím více mají uživatelé povědomí o rizicích, které jsou s užíváním extáze spojeny, tím vyšší míru kontroly nad drogou mají. Proto se v rámci této studie také zabývají strategiemi, které snižují rizikovost konzumace této drogy. Byl použit Zinbergův (1986) třífaktorový model ovlivňující závislost s drogou, který se skládá ze *setu*, *settingu* a samotné drogy. Záleží tedy na způsobu aplikace drogy a její kvalitě. *Setem* se myslí rizika spojená s kognitivním a emocionálním rozpoložením v době užití a *setting* zahrnuje rizika spojená s prostředím, ve kterém je droga užitá. Druhá část dotazování se skládá z preventivních (před použitím), okamžitých (pod vlivem drogy) a regeneračních (po užití) strategií (Panagopoulos & Ricciardelli, 2005).

Mezi vážnější rizika respondenti uvádějí identitu drogy. Uživatelé popisovali různé způsoby, kterými předcházejí požití neidentické drogy a jak lze odlišit identické MDMA a MDMA, které obsahuje neřádně příměsi. Pravidelně například kontrolovali, aby se na pilulce nevyskytovaly tmavé skvrny, zásadně kupovali drogy od známých dealerů a snažili se vybírat MDMA, které už znají. Také zmínili, že nebylo vhodné dávat si drogu, pokud nebyli v dobrém emocionálním rozpoložení nebo pokud se necítili dobře. Rozhodně pak zdůraznili, že užívali drogu zejména v přítomnosti lidí, které dobře znají a s lidmi, se kterými již v minulosti drogu konzumovali. Navíc by v jejich okolí nemělo být příšterných lidí. Pokud si tedy drogu chtějí dát, vyhýbají se klubům, a naopak spíše preferují známá a bezpečná místa. Respondenti také uvádějí, že pokud je už jedinec pod vlivem látky, neměl by míchat MDMA s dalšími látkami, a také konzumovat drogu po částech. V případě, že by droga způsobila skřípání zubů, mělo by mít po ruce flýska ku nebo bonbón. Dehydrataci předcházeli tak, že pravidelně pili nealkoholické nápoje. Také by se měl uživatel snažit kontrolovat své myšlenky, nedat prostor negativní náladě a soustředit se na hezké vzpomínky. Dále by si nikdy nedali znovu tu samou pilulku a nemíchali drogu s jinými

látkami, pokud d sledkem toho m li v minulosti –patný stav. Jako regenera ní metody po uflití drogy zmi ují spánek, vitamíny, cigaretu nebo marihuanu, která je zklidní (Singer & Schensul, 2011).

2 Adolescence

Adolescence je fází flivota, která je považována za mezník mezi d tstvím a dosp lostí a její definice dlouho p edstavovala hlavolam. Obecn bychom mohli íci, fle v období adolescence se od dospívajícího o ekává p ekonání i dosaflení ur itých mezník v r zných oblastech flivota. Dospívající se v této flivotní etap snaflí nalézt svou vlastní identitu, ukon it povinnou –kolní docházku a úsp –n dokon it profesní p ípravu, která sm uje k jejich ekonomické nezávislosti. Dále v tomto období dochází k dosaflení plnoletosti, zvy–uje se schopnost naplnit partnerský vztah atd. (Atkinson et al., 2003; Vágnerová, 2012) Steinberg (2014) zase považuje dospívání za dynamicky se vyvíjející teoretický konstrukt, který zahrnuje fyziologické, psychosociální a kulturní zm ny. Toto kritické vývojové období je moflno konven n chápat jako roky mezi nástupem puberty a vznikem sociální nezávislosti. Zakladatel adolescentní v dy, G. Stanley Hall, nap íklad definoval toto období jako proces fyzického a psychosociálního *znovuzrození* (Arnett, 2002).

Dospívání zahrnuje jak prvky biologického r stu, tak hlavních p echodových sociálních rolí, které se od minulého století zna n zm nily. V sou asnosti se mnohem frekventovan ji setkáváme s tendencí odkládat p ijmutí nových sociálních rolí, dokon ení studia, nástup do zam stnání, manfelství nebo rodi ovství, ímfl se celkov posouvá hranice za átku dosp losti. P echodové období od d tství do dosp losti nyní zabírá v t–í ást flivota, neflkdy d íve (Sawyer, Azzopardi, Wickremarathne, & Patton, 2018). Zejména ve vysp lých zemích se období adolescence prodlufluje. Tento jev lze ozna it pojmem sekulární akcelerace, tedy celkové urychlování r stu a vývoje v pr b hu staletí spolu s prodluflváním p ípravy práv na dosp lost (Macek, 2003).

Macek (2003), krom toho, fle celé období adolescence vymezuje od 10 (11) do 20 a více let, také d lí toto období na t i díl í fáze, a to asnou (10 afl 13 let), st ední (14 afl 16 let) a pozdní adolescenci (17 afl 20 i více let). V sou asné dob se také lze setkat s pojmem *vyno ující se dosp lost* (emerging adulthood), která p edstavuje nový koncept vývojového období pozdní adolescence, jejífl rozmezí se pohybuje od 18 do 25 let. (Arnett, 2000). Vzhledem k tomu, fle se v k respondent v rámci této bakalá ské práce pohybuje od 19 do

21 let, je zapotřebí podrobněji popsat zejména pozdní adolescence ve výše uvedeném rozmezí, jako ji popisuje Macek (2003). To znamená 17 a více let.

2.1 Pozdní adolescence

Pozdní adolescence a následující období, často označované jako, již zmíněná, vyznačující se dospělostí, byly označeny za obzvláště důležité vývojové etapy v průběhu života. V takovém období vstínou jedinci další rozhodnutí, která mají vliv na zbytek jejich života (Zarrett & Eccles, 2006). Zatímco během dospělosti fyzický růst jedince končí, v pozdní adolescenci je třeba docházet k pubertálním změnám a integraci obrazu vlastního těla s osobností (Neinstein, 2002). Přestože v 18 letech se člověk může zdát být zcela fyzicky dovyvinut, velká část mozkové kůry se vyvíjí až do počátku 20. roku života (Beckman, 2004) a kognitivní procesy se stávají stále složitějšími, jedinec je plně schopen abstraktního myšlení (Piaget & Inhelder, 2000) a celkově jsou kognitivní procesy méně impulzivní (Beckman, 2004). Dále se snižuje amplituda výkyvů nálad, jedinec už zažívá v této emoční stabilitu, a také dochází k rozvoji samoregulačních mechanismů. Hormonální výkyvy jsou relativně stabilizovány a jedinec se zdokonaluje v oblasti vyjádření a práce s emocemi (Spear, 2000; Steinberg, 2005). E. H. Erikson považuje za hlavní vývojový úkol adolescence vytvoření identity vlastního já. V průběhu pozdní adolescence jedinec přechází od *identity vs. zmatení rolí* (Erikson, 1968), což zahrnuje i vytvoření realistických profesních cílů, (Neinstein, 2002) do fáze *intimita vs. izolace* (Erikson, 1968) za cílem navázat dlouhodobé mezilidské vztahy. Interakce mezi vrstevnickými skupinami se stává méně důležitou a více času tráví s partnery a rozvojem intimních vztahů (Neinstein, 2002). Konflikty s rodiči už nejsou tak časté, ale intenzita hádek je stále stejně vysoká (Laursen., Coy, & Collins, 1998). V průběhu pozdní adolescence se také jedinci začínají rýsovat jeho životní plán (Blos, 1979), a koliv v nich kterých případech se může setkat stále ještě s nezodpovědným a nezávazným přístupem k životu, ať k moratoriu (Arnett, 2002). Morální úsudek v adolescenci je závislý na obsahu a kontextu dané situace. V důsledku toho pak jedinec vytváří různé morální úsudky (Smetana & Turiel, 2003; Walker, 2004). Rizikové chování, včetně nechráněného pohlavního styku, zneužívání návykových látek a rizikového řízení motorových vozidel vrcholí během pozdní adolescence, ale po dvacátém roku života vstínou klesá (Arnett, 2002).

2.2 Adolescence a drogy

Pro období adolescence bývá specifické to, že jedinec vnímá tuto klíčovou etapu, jako čas volnosti s minimální zodpovědností (Vágnerová, 2005). Jeden ze způsobů, jak naplnit toto tvrzení, je například užíváním drog. Pochopitelně existují i jiné drogy, které mohou vést mladistvé k experimentování s návykovými látkami. Od prosté zvědavosti, přes potěbu uvolnění v náročné klíčové etapě, až po touhu po prožití pocitu dospělosti. Jednou z nezanedbatelných příčin je ovšem též přehled o neškodnosti takového chování nebo poměrně snadná dostupnost těchto látek (Vasta, Haith, & Miller, 1995). Frekvence a intenzita užívání návykových látek bývá často ovlivněna stupněm vývoje v průběhu adolescence. Obecně ale lze tvrdit, že toto chování vzniká na základě potřeby být sám sebou a potvrdit si vlastní hodnotu. Adolescence je totiž dobou, kdy dospívající testují své hranice a snaží se nalézt svou osobní identitu skrze interakci a srovnávání se s ostatními lidmi ve svém okolí. Frekvence a intenzita přitom mnohdy závisí na stupni vývoje v průběhu adolescence. Obecně lze však tvrdit, že je to často zvýšená potřeba být sám sebou a potvrdit si vlastní hodnotu, která vede k mnohým formám projevu rizikového chování. Adolescence je totiž dobou, kdy mladí lidé testují své vlastní limity a osobní identitu často nacházejí právě v procesu interakce a srovnávání se s lidmi ve svém okolí. Dospívající také hledají své místo mezi vrstevníky a jejich uznání je v tomto období neobyčejně důležité (Macek (1999)). Mnohou příčinou rizikového chování, mezi které patří i konzumace návykových látek, může být pocit nenaplnění volného času a nuda. Ve chvíli, kdy dospívající nemá jasnou náplň svého volného času a nedokáže jej efektivně využít, začne tíhnout k rizikovým aktivitám. Tento předpoklad ve svém výzkumu potvrdili Iso-Ahloa a Crowley (1991 in Hansen, Breivik, 2001) když zjistili, že adolescenti, kteří prožívali nudu ve svém volném čase, se jim inklinují k rizikovým aktivitám, jako je například užívání drog. Kromě užívání drog se tyto dospívající často zapojovali do antisociálního chování, čímž si kompenzovali potřebu po stimulaci a aktivitě. Ne-por a Csémy (Ne-por, Csémy, 1999) v rámci výzkumného úkolu podporovaného MZD ČR sledovali řadu charakteristik návykového chování u reprezentativního vzorku 1745 pražských adolescentů ve věku 14 až 19 let. Vlastní sběr dat probíhal především v roce 1997. Díky tomuto výzkumu se mimo jiné také zjistilo, že nejčastěji používanou nelegální drogou u adolescentů je marihuana. Ze všech respondentů uvedlo 34 % chlapců a 38 % dívek, že již měli zkušenost s marihuanou. Navíc také bylo najevo, že zkušenosti s alkoholem a tabákem často přecházely zkušenostem s marihuanou. Kandel (1975) také považuje užívání marihuany za nejproblémovější z hlediska užívání dalších drog

mezi adolescenty. Uvádí, že pouze 3 % uživatelů legálních drog začala užívat nelegální drogy bez zkušenosti s marihuánou a pouze 1 % abstinentů přistoupilo rovnou k nelegálním drogám. Bailey (1992) zase uvádí, že zneužívání návykových látek v dospívání má nejčastěji charakter zneužívání více látek a zahrnuje zpravidla i alkohol a tabák. Přestože tedy neprobíhá přechod od legálních drog k ilegálním, zaznamenal uvedený autor vzestup spotřeby legálních drog. Proto lze usuzovat na to, že zvýšená spotřeba alkoholu a tabáku může být u dospívajícího varovným signálem přechodu i k nelegálním drogám. Zároveň také jiné analýzy prokázaly, že ti adolescenti, kteří pravidelně a silně kouří, více přecházejí k užívání marihuany nebo jiných drog (Nehorčík, Csémy, 1999).

EMPIRICKÁ ČÁST

3 Metodologie výzkumného šetření

3.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Diskuze o návykových látkách ve společnosti vzbuzuje názor, že člověk užívající drogy se stává ihned drogově závislým. Také řada odborníků se dlouhou dobu domnívala, že braní drog musí nevyhnutelně skončit závislostí a následně poznamenat uživatele po stránce psychické, fyzické i sociální (Robins, Compton & Horton, 2000). A koliv převažná většina výzkumů byla prováděna na problémové uživatele drog, našli se i tací uživatelé, kteří známky problémového užívání nevykazují, a koliv návykové látky konzumují (Zinberg, 1984). Výzkumy provedené v posledních desetiletích totiž dokládají, že drogy lze dlouhodobě užívat i kontrolovaným způsobem. Kontrolu je dosaženo zejména pomocí regulačních mechanismů, díky kterým lze efektivně předejít komplikacím, které užívání drog často způsobuje (Grund, 1993). Zatímco v České republice je kontrolované užívání drog velmi málo prozkoumané, v zahraničí se tímto tématem odborníci zabývají častěji.

Cílem práce je poskytnout náhled prostřednictvím fenoménu kontrolovaného užívání na braní nelegálních drog u adolescentů. Zejména se pak snaží hlouběji analyzovat okolnosti a podmínky kontrolovaného užívání nelegálních drog v období pozdní adolescence.

VO1: Jaká pravidla regulují braní nelegálních drog u kontrolujících se uflivatelů ?

VO2: Jaké motivy kontrolující se uflivatele vedou ke konzumaci nelegálních drog (zejména MDMA)?

VO3: Jakými způsoby kontrolující se uflivatelé zvládají dojezdové stavy?

3.2 Výzkumný design

Empirická část této práce vychází z kvalitativní metodologie za použití metody polostrukturovaných rozhovorů. Prostednictvím kvalitativního přístupu bylo možné podrobněji prozkoumat výzkumný problém a porozumět aspektům, které se s ním pojí. Na kontrolované uflívání drog je zapotřebí nahlížet jako na subjektivní a komplexní fenomén, který je potřeba studovat v celé jeho bohatosti, jedinečnosti a zároveň neopakovatelnosti. Proto je volba kvalitativního přístupu na místě. Barker (1999, p. 8) totiž tvrdí, že výzkum, který je realizovaný na základě kvalitativního přístupu, směřuje k *špochopení celkového kontextu a emocionálních a psychosociálních aspektů určitého typu lidského chování*. Miovský (2006) za zásadní charakteristiky tohoto přístupu zase uvádí jedinečnost a neopakovatelnost, kontextuálnost (včetně jevu je vázána na kontext), procesualnost a dynamiku (vznik, rozvoj a zánik fenoménu) a reflexivitu (výzkumník ovlivňuje procesy, které zkoumá a zpětně je jimi ovlivňován).

3.3 Výzkumný soubor a metody sběru dat

Kritérium pro jedince, kteří mohli být zařazeni do výzkumného souboru, bylo uflívání nelegálních drog kontrolovaným způsobem. A kvůli definici kontrolovaného uflívání, podrobněji rozepsána v teoretické části, klade důraz na schopnost uflivatele fungovat ve společnosti a každodenním životě, tak je nutné konstatovat, že tento požadavek se jen velmi těžko operacionalizuje. Proto byly stanoveny alespoň minimální požadavky. Vybraní uflivatelé se nikdy neléčili z drogové závislosti, ani jí v současnosti netrpí. Abychom vyloučili informanty, kteří uflívají nelegální drogy spíše experimentálním způsobem, bylo dlehlité stanovit minimální délku uflívání nejčastěji uflívané nelegální drogy. Vhodným informantem byl tedy ten, který uflíval alespoň jednu nelegální návykovou látku po dobu dvou let, což je doba, ve které se sice jedinec ještě může s látkou zacházet, ale uflívané o

po áte ní fázi kontrolovaného uflívání (Harding, 1988). Zárove u t chto uflivatel bylo d leflité, aby uplat ovali r zné regula ní mechanismy a pravidla p i uflívání nelegálních drog (Grund, 1993). Dal-í d leflitou podmínkou pro p íjetí informanta do výzkumného souboru byl jeho v k. Protože tato bakalá ská práce se soust edí zejména na kontrolující se uflivatele v pozdním adolescentním v ku, vybráni byli informanti ve v ku od 19 do 21 let.

Celkem byla analyzována data ty uflivatel . Výzkumný soubor se skládal ze t í mufl a jedné fleny. P i emfl pouze flena je je-t studentkou st ední -koly. Dva dal-í muflí studují na vysokých -kolách a jeden mufl uflí chodí do zam stnání. Uflivatelé uvád jí zku-enosti s r znými druhy drog. Krom pravidelného pití alkoholu (n kolikrát do týdne) také informanti uflívají r zné druhy nelegálních drog. Za nej ast ji vyhledávanou drogu zmi ují MDMA a marihuanu. Pro p ehledn j-í p edstavení informant zde byla vloflena tabulka.

Tabulka 2 - P ehled charakteristik u jednotlivých informant

Informant	Pohlaví	V k	Nejvyšší dosažené vzdělání	Studium/ práce	Užívané drogy	Doba užívání nejastjící nelegální drogy
Roman	muhl	21	st ední -kola s maturitou	Práce	Marihuana, kokain, LSD, MDMA/extáze, speed	marihuana (4 roky) MDMA (3 roky)
Adam	muhl	21	st ední -kola s maturitou	Studium dvou vysokých -kol	marihuana, MDMA/extáze, LSD, 2C-B, kokain	marihuana (6 let) Kokain (3 roky) MDMA (2 roky)
Vlastimil	muhl	21	st ední -kola s maturitou	studium vysoké -koly	speed, MDMA/extáze, marihuana, kokain	MDMA (3 roky)

Dominika	fena	19	základní škola	Studium gymnázia (maturitní rok)	MDMA/extáze, kokain, LSD, marihuana	MDMA (3 roky)
-----------------	------	----	-------------------	---	---	------------------

V souladu s kvalitativním metodologickým rámcem se jednalo o nepravděpodobnost metody výběru, kde není kladen důraz na reprezentativnost výzkumného souboru. Věšichni informanti byli vybírání pomocí metody záměrného výběru. Miovský (2006, p. 135) představuje záměrný účelový výběr jako *špostup, kdy cíleně vyhledáváme účastníky podle jejich určitých vlastností. Kritériem výběru je právě vybraná (určená) vlastnost (či projev této vlastnosti) nebo stav (např. p íslu-nost k určité sociální nebo jiné skupině)*. Informanti tedy byli vybírání na základě stanoveného kritéria a cíleně byli vyhledáváni pouze ti jedinci, kteří toto kritérium splňovali a současně byli ochotní se do výzkumu zapojit. V této práci byla stanovena následující kritéria:

1. Informanti se nikdy neléčili z drogové závislosti, a ani v současnosti nejsou závislími.
2. Délka užívání nejčastěji užívané drogy musí být minimálně dva roky.
3. Informanti musí uplatňovat určité regulační mechanismy při užívání nelegálních drog.
4. Věk informantů se musí pohybovat od 19 do 21 let (období pozdní adolescence).

Informace o kontrolovaném užívání jsem se od informantů dozvíдалa pomocí polostrukturovaného rozhovoru, který byl následně zaznamenán na mobilní telefon. Podle Miovského (2006) je polostrukturovaný rozhovor specifický tím, že si výzkumník dopředu připraví okruh otázek, prostřednictvím kterých od informanta zjistí požadované informace na dané téma. Také díky polostrukturovanému rozhovoru vzniká možnost doplňujících otázek, skrze které se lze dostat k tématům, ke kterým bychom se jinak nedostali. Další z výhod polostrukturovaného rozhovoru je ta, že nevyžaduje zachování pořadí sepsaných otázek, a navíc se zde výzkumník může snadno zpětně doptat na detaily výpovědí, pokud má pocit, že informant nemá otázce porozumět, nebo naopak výzkumník nemá porozumět jeho odpovědi. Pochopitelně existují i slabší stránky

polostrukturovaného rozhovoru. Například by si výzkumník měl dát pozor na odklon od tématu během dotazování, který by mohl být zaplavený nestrukturovanými doplňujícími odpověďmi na informanta. Polostrukturovaný rozhovor se zdá být ale jako nejvhodnější způsob sběru dat vzhledem k tématu této práce. Polostrukturovaný rozhovor zahrnoval otázky týkající se například toho, jestli respondenti vnímají rizika spojené s užíváním drog, jestli sami zafili pocit, že drogu nemají pod kontrolou, jestli uplatňují nějaká pravidla při užívání, nebo také jakými způsoby se vypořádávají s dojezdovými stavami. Také část rozhovoru byla soustředěna na popis vývoje od první zkušenosti s drogou až do současnosti.

3.4 Organizace a průběh sběru dat

Nejdříve jsem při osobních setkáních zjišťovala, zda by informanti byli ochotni poskytnout mi dostatek informací o jejich zkušenostech s drogami. Výzkumnému rozhovoru předcházely spontánní debaty s většinou po tem potenciálních informantů o konzumaci drog. Z této skupiny jsem kontaktovala ty či vhodně respondenty. Po vzájemné domluvě jsme se v průběhu března 2019 sešli nejprve v restauračních zařízeních, kde probíhal rozhovor. Toto prostředí bylo zvoleno hlavně proto, že jej navrhli sami informanti a byl zde předpoklad toho, že během rozhovoru budou méně nervózní a více sdílní. Na začátku každého setkání bylo informantům předloženo téma práce, účel výzkumu a následné použití získaných dat. Před začátkem každého rozhovoru byli informanti vyzváni k tomu, aby se v případě nejasností zeptali na to, čemu nerozumí. Dále jim byla zajištěna anonymita, která je, i vzhledem k povaze výzkumu, pro informanty zásadní. Účastníci výzkumu byli ubezpečeni, že mají možnost kdykoliv odmítnout odpověď na danou otázku, nebo ukončit rozhovor bez udání důvodu. Ani jeden respondent tuto možnost nevyužil. Aby rozhovor probíhal co nejvíce plynule a nenuceně, byl použit neformální přístup. Rozhovor byl veden v nespisovné češtině a výzkumník a informant si mezi sebou tykali. Výzkumník se snažil přizpůsobit se co nejvíce komunikaci informanta tak, aby lépe pochopil jeho sdělení.

3.5 Etické problémy a způsoby jejich řešení

Během výzkumu byly respektovány etické zásady, principy a zvyklosti uplatňované v psychologické výzkumné praxi (Miovský, 2006). Ještě před samotným začátkem rozhovoru byli tedy informanti obeznámeni s průběhem rozhovoru. Poté následovalo schválení informovaného souhlasu, který byl proveden pouze v ústní podobě. *š Pou ený*

souhlas (*informed consent*) vyžaduje, aby účastníci výzkumu byli pravdivě seznámeni s povahou a veškerými možnými důsledky své účasti na výzkumu (jak pozitivními, tak negativními), a na základě toho se svobodně rozhodli pro účast ve výzkumu. Účastník musí být také sděleno právo odstoupit od účasti na výzkumu bez udání důvodu (Prachařová, 2009, p. 100). Informanti byli ujištěni o zachování důvěrnosti a anonymity. Všichni informanti však souhlasili s tím, že budou v rámci výzkumu použity jejich reálná křestní jména. Byli ujištěni o tom, že poskytnuté informace nebudou předávány dalším osobám či institucím. A nakonec, že nemusí odpovídat na všechny otázky, pokud by jim z jakéhokoli důvodu byly nepříjemné. Rozhovor mohou kdykoliv ukončit bez udání důvodu.

3.6 Metody zpracování a analýzy dat

Po nahrání rozhovoru na mobilní telefon, byly rozhovory doslovně přepsány do textové podoby v programu Microsoft Office Word. Po transkripci rozhovoru následovalo otevřené kódování. Theová (2007, p. 215) uvádí obecnou definici kódování a tvrdí, že kódování *široce představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, zatímco jednotkám jsou přidána jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.* Mezi jednotlivými kódy byly nalézány souvislosti, což vedlo ke vzniku dalších nadřazených kódů a nakonec kategorií. Seznam kategorií, který vzniknul na základě tematického kódování, byl vytvořen také na základě toho, jak často se informanti vyjadřovali k různým tématům. Získaná data tedy byla popisována v kontextu těchto kategorií. Výzkumné otázky odpovídají nejprve jmenovaným tématům a byly zodpovídaný právě na základě odkazu na tematické kódování. Díky tematickému kódování lze tedy dít zkoumané případy podle určitých charakteristik do tematických okruhů. *š Prvním krokem tematického kódování je kategorizace kódů – nikoli na úrovni celku, ale na úrovni jednotlivých případů, materiál je de facto ošetřen jako série případových studií. Systém kategorií je vyvinut pro každý případ zvlášť. Následně se procházejí vzniklé kategorie a hledají se linky mezi jednotlivými případy. Sleduje se, zda se u různých případů objevuje tato kategorie nebo zda se objevují kategorie, které se mohou stát variantami nové nadřazené kategorie.* (Theová & Theová, 2007, p. 232).

4 Analýza rozhovorů

4.1 Popis kontrolovaného užívání drog

Seznam kategorií, který vzniknul na základě tematického kódování, je následovný: první zkušenost s nelegální drogou, frekvence užívání, místa užívání, zdroj drogy, obecné motivy k užívání nelegálních drog, motivy k užívání MDMA, pravidla kontrolovaného užívání, rady uživatelů, pocit mimo kontrolu a zpusob zvládání dojezdových stavů.

4.1.1 První zkušenost s nelegální drogou

V rámci této bakalářské práce je pozornost soustředěna zejména na užívání nelegálních drog. Proto jednou z kategorií tvoří první zkušenost s nelegální drogou. Všechni informanti, kromě Dominiky, která zkusila MDMA, uvedli, že první nelegální droga, kterou užívali, byla marihuana. Věk prvního užití se ale u jednotlivých informantů lišil. Adam měl první zkušenost s marihuanou v patnácti letech, Vlastimil ve stejném věku v devátém roce, rok později poprvé zkusila Dominika MDMA a Roman marihuanu poprvé kouřil až v sedmnácti letech.

Adam: *Štakže třeba jako marihuana. To bylo asi v patnácti vlastně docela prvníkrát kdy, mám narozeniny v květnu. Takže někdy na začátku léta, když mi bylo patnáct. A prostě s kamarádama normálně jako stejně starýma nebo trošku staršíma, venku na vesnici nějaký švestkovičce, co někdo od někud vytáh.*

Vlastimil: *ŠAle marihuanu jsem měl asi tak, když mi bylo patnáct. Někdy v době, kdy jsem měl tančárnu, v devátém roce.*

Dominika: *ŠNo tak jakoby, bylo mi šestnáct. A bylo to jako o letních prázdninách, když jsme byli na festivalu v Ostravě na Colours of Ostrava. A tam jsem měla poprvé šemkoš. MDMA.*

Roman: *ŠTak, to, když mi bylo třeba sedmnáct, tak jsem dával brko ve škole nebo po škole na kolečkách přednáškový gymplem a nic mi to neudělalo. A neudělalo mi to třeba pět let, když jsem to zkoušel, tak mi to neudělalo vůbec nic.*

4.1.2 Frekvence užívání

Nejastji se informanti vyjadovali k frekvenci užívaní MDMA, protože tuto drogu užívali nejpravidelněji. Zatímco Adam a Roman berou MDMA jednou až dvakrát týdně, Vlastimil s Dominikou užívají spíše jednou do měsíce. Často ale všichni respondenti dodávají, že frekvence užití bývá nepravidelná a zaznamenávají u sebe spíše období, kdy berou etn a kdy neberou vůbec. To je podle všeho dáno potřebnostmi k užívání, jako jsou oslavy, maturitní plesy, festivaly nebo běžné party v klubech. Adam také uvádí frekvenci užívání kokainu, které se vyskytuje několikrát měsíčně, ale kvůli finanční náročnosti u této drogy jde spíše o nepravidelné užívání. Marihuanu Adam kouří v průměru jednou denně a v souvislosti se považuje za aktivního kouřáka této látky. Roman se pak také vyjádřil k frekvenci užívání LSD, které se u něj vyskytuje jednou za půl roku. K ostatním drogám se informanti buďto, nevyjádřili, nebo o užití mluvili v řádu jednotek.

Roman: *š Dvakrát do týdne. Možná jednou do týdne.õ (MDMA)*

š í že LSD si dám jednou za půl roku.õ

Adam: *š í tak jednou týdně, bych řekl, možná i méně jako. No, já nevím, několikrát do měsíce, ale ne kdy to má být zase osmkrát, takže jako kdybych si to zprůměroval, tak si myslím, že to bude jednou týdně.õ (MDMA)*

š í že se dostanu jako třeba na v průměru jako že se mi stane, že třeba i tejdny nehulim nebo takhle, když na to není potřeba, a to se dostanu jako na šjointaõ denně õ (marihuana)

š Takže je to třeba jako několikrát do měsíce.õ (Kokain)

Dominika: *š že užíje to jakoby tak jednou za měsíc nebo ne kdy i vícekrát.õ (MDMA)*

Vlastimil: *š Jednou za dva týdny, za tři. No záleží, ono fakt záleží, jaký je období a jestli jsou nějaké akce a tak.õ (MDMA)*

4.1.3 Místa užívání

Místa užívání se lišila v závislosti na určité droze. MDMA většinou užívají informanti v klubech na party, v hospodě, izolované společnosti na byt nebo na hudebních

festivalech. LSD je užíváno spíše v prostředí mimo město, na chat nebo také na hudebním festivalu.

Roman: *š Hospoda, divný š p efelů kluby nebo izolovaná společnost.õ (MDMA)*

Adam: *š Já nevím, to jsem si dal, n jakej koncert tady byl, Odpad fest asi, n co takovýho.õ (LSD)*

Dominika: *š í na t chto jakoby prost festivalech nebo jakoby velkých akcích.õ (MDMA)*

š í MDMA na r zných t ch akcích nebo party.õ

š í na n jaký chat nebo n kde v prostředí .õ (LSD)

š Zatím co ten š tripõ nebo to LSD, tak vlastn to zase mi sedí do tý prostředí, a to jsem si ráda dala na tý chat , nebo jednou kdyfl jsme byli na procházce do lesa za město.õ

4.1.4 Zdroj drogy

Nejast ji informanti shánjí drogu od známých nebo přes své přátele. Vlastimil říká, že bu seřene drogu on a podílí se s kamarády anebo je to naopak. Adam jako jediný uvádí, že drogy kupuje přes internet. Tvrdí, že výhodou tohoto způsobu, jak si obstarat drogy, je vyšší kvalita těchto látek.

Adam: *š Prost přes internet no.õ*

š Takže ten internet mi přijde nejlepší a nejast jší možnost. A pak jak se teda pohybuju v tý komunitě, kdyfl to teda jako není přes tohle, tak je vřdycky dost známých, který jako mají tu možnost.õ

Dominika: *š Jo, v t-inou je to tak, že jsem spív n jaký part , kde mi n kdo n co nabídne. A že bych si jako přím já od n koho kupovala, jako že bych to jako by shánla, tak to bylo vlastn asi jenom jednou.õ*

Vlastimil: *š Je to vlastn kombinace v-eho. Bu jdu a seřenu to a pak se o to dím s kamarádama nebo mají kamarádi a dílí se o to se mnou.õ*

4.1.5 Obecné motivy k užívání nelegálních drog

Pouze Roman s Adamem se vyjádřili k obecné motivaci užívání nelegálních drog. Roman považuje braní drog zejména jako způsob odreagování od běžného života, ale

zároveň považuje za dleflitě, flē flivot bez drog ho také napl uje a baví. Nemá tedy pot ebu uflívat drogy, aby se vyhnul realit . Op t uvádí, flē drogy jsou pro n j prost edkem k dobré zábav , ale uv domuje si asovou omezenost tohoto zvyku. Adam považuje drogy jako prost edí k tomu, šse ni itō. Tento pojem dále rozvádí tak, flē rád jde šdo hloubkyō. Zároveň odkazuje na to, flē povinnosti jsou z ejm spou-t em tohoto chování. Zd raz uje, flē dogy mu sloufí jako prost edek k mentální regeneraci a odpo inku.

Roman: *š Já to vnímám tak jako vymezenej as na to se odreagovat a tím nemyslím, flē by m jako kařldodenní flivot nebavil natolik, abych jako fakt vyhledával to, flē o víkendu se musím šposlatō, ale nevímí mám to prost vymezený na to, flē to je n jaký místo pro zábavu, který si m flū vynahradiť i tím, flē p jdu ve st edu do kina, a pak mi to nebude n jak chyb t, nebo flē by mi to n jak chyb lo, ale p ijde mi to jako místo v flivot , který jednou za as aspo v tomhle v ku musím mít, abych si n co takovýho zařtil, nevímí neberu to nijak -patn prost .ō*

Adam: *š Tak jako v-ichni mají ty povinnosti, ale o to víc je flene prost n jaká touha jako ni it se. To je takový divný slovo, ale spí-fakt jako já tomu íkám, jít do hloubky.ō š í m to ur it jako mentáln -je to šmentální klystýrō.ō*

4.1.6 Motivy k užívání MDMA/extáze

Vzhledem k tomu, flē v-ichni informanti, krom Dominiky, uvedli, flē nejoblíben j-í a zároveň nej ast ji uflívaná droga je pro n MDMA, asto mluvili i o motivaci k uflívání této drogy. V-ichni t i informanti se shodli na tom, flē MDMA je pro n zdrojem zábavy. Adam s Vlastimilem se shodují na tom, flē výhodou MDMA je její snadná dostupnost. Vlastimil navíc také dodává, flē kladn hodnotí pozitivní emo ní ú inky této drogy (pocit -t stí). Dva respondenti (Adam, Roman) také uvedli, flē finan ní dostupnost je d vodem uflívání MDMA. Tuto látku vnímají jako vhodn j-í alternativu pro alkohol, nap íklad z d vodu absence škocovinyō dal-í den. Vlastimil a Roman tuto látku považují za relativn málo -kodlivou, ale zd raz ují, flē je d leflití si hlídat míru uflívání a nemíchat tuto drogu s alkoholem.

Adam: *š í je to jako pro m v c (MDMA), kterou si m flū dát skoro kdykoliv. Vy e-í to, flē nebudu mít ráno kocovinu. Je to prost docela levná mořnost toho, jak se dlouho bavit.ō*

Roman: (MDMA) *š Nejlevn j-í, nejvtipn j-í a zase tak m to nepoznamenává dlouhodob , si myslím. A nejmí -kodlivá, kdyřl do toho lov k moc nepije.ō š flē mi to asi prost sedne víc*

neflalkohol.õ šfie otev u cesty, který nemám otev ený normáln a p ijde mi to hrozn moc p irozený. A i to p irozený ve finále je.õ

Vlastimil: (MDMA) š Za prvý, je to dostupný. Za druhý-nebo nedá se íct, fle by to nebylo -kodlivý, ale rozhodn je to jedna z t ch mén -kodlivých drog, kdyflse to nebere v n jakým úpln extrémním mnofství, dle mého teda.õ š Jako fle je to sranda jako potom.õ š A š emkoõ je prost spí-takový, fle jsem prost stra-n -astnej a lidi kolem taky.õ

4.1.7 Pravidla užívání

B hem rozhovor se ukázalo, fle informanti si vytvá ejí ur itá pravidla, která dodrflují, pokud uflívají nelegální drogy. Dva respondenti (Dominika a Roman) se shodují na tom, fle by si nikdy nedali drogu v p ípad , fle dal-í den je ekají povinnosti (-kola, práce). S ímfl souvisí to, fle by se vyhnuli konzumace drogy b hem pracovního týdne a omezují uflívání pouze na víkendy. Nejpest ej-í seznam pravidel pat í práv Dominice, která pom rn podrobn popisuje podmínky vhodného uflití. Klade d raz na to, aby prost edí, ve kterém uflívá bylo bezpe né, kde m fle ú inky drogy proflit bez asového omezení. Dále uvádí za d leflité, aby b hem intoxikace v její blízkosti byli zejména lidé, které dob e zná, má ráda, mají také zku-enost s drogou, neodsoudí ji a spí-e naopak zku-enost s ní proflíjí. Také popisuje jako d leflité to, fle pot ebuje mít p ed konzumací dobrou náladu, aby tento stav byl drogou je-t více podpo en. Zárove myslí i dop edu, a to na to, fle jí je p íjemné, kdyfl odchází dom ve spole nosti a dal-í den následn nestráví sama. Adam krom vhodného místa k uflití, také zmi uje to, fle a koliv drogy uflívá pom rn dlouho a frekventovan , dodrfluje jasné hranice ohledn pestrosti drog a zp sobu aplikace. Nikdy by si totífl nedal opiáty (pervitin) a neuffil drogu injek ním zp sobem. Také dodává, fle pokud je unavený nebo konzumoval drogu p ede-lý den, tak uflití drogy vnímá jako zbyte né. Vlastimil se o pravidlech uflívání v bec nezmínil.

Adam: š í fle prost to (MDMA) si lov k nedává, kdyfljde t eba jenom na pivko, protofle to je prost dlouhodob-nebo jako zabere mu to prost -est hodin a skon í ve ty i ráno n kde prost jako š vylejvánímõ si srdí ka, takfleí nebo v p t.õ

š T eba kdyflvím, fle jsem moc unavenej, nebo t eba fle jsem to d lal v era, tak to prost vím, fle to nemá smysl, tak to jsou jako chvíle.õ

š Mofná m je-ť napadá, fle t eba drogy beru docela asto, ale fle si drfím docela jako omezenou tu pestrost. fle prost t eba jako injek ní aplikace to nikdy nebyla. Nebylo to nikdy jako fládný amfetaminy ve stylu š pikaõ prost a takových v cí.õ

Dominika: š Já si to vfdycky dám jenom ve chvíli, kdy vím, fle jsou na to dobrý podmínky.õ

š Dobrý podmínky jsou pro m , jakofle to je na n jakém míst , kde vím, fle je to bezpe ný. fle vím, fle m flu zdrhnout dom . fle mám jako n jaký záchranný místo. A fle jsem tam prost s dobrými lidmi. fle bych si to nedala, já nevím, fle bych -la na party sama a tam bych si to dala. Ale vfdycky musím v d t, fle jsou tam kolem m lidi, který mám ráda, a který s tím mají t eba taky zku-enost, aby práv v d li, fle je to v po ádku nebo v d li, co mají d lat, anebo to jenom neodsuzovali, ale p ijmulí to jakoby se mnou. A je-ť vlastn mám ráda, kdyflpotom m flu jít s n kým domu, a ufl s n jakým klukem nebo s kamarádkou, nebo fle budu mít t eba ten druhý den s kým trávit.õ

š To ur it , jakofle ur it bych si to nedala p es týden, protofle vím, fle práv musím n jak fungovat do -koly.õ

š No, tak to se rozmý-lím podle t ch povinností a potom podle toho, jestli vím, fle si ten celý stav m flu jako proflít v n jakým prost edí. fle vím, fle t eba ta party bude trvat dýl a nikdo m t eba nevyflene ve dv ráno, kdy je-ť teprve mi to jakoby trvá, anebo budu muset jít domu a taky podle toho, jestli jsou tam práv ty dobrý lidi.õ

š í fle nej ast ji si to dávám kolem p lnoci, kdy ufl je mi jasný, fle nechci jít domu, fle bych si to cht la je-ť uflít, fle do té doby vlastn zji-uju, jestli na to v bec mám náladu. A kdyfljsem práv opilá do té dobré nálady, a ne do té, fle m to nebaví a jsem spací, tak to je-ť podpo ím tou drogou.õ

Roman: š Protofle p es týden pracuju a p es týden ani v t-inou nepiju, kdyfltedy zrovna není pond lí a já jsem se tady neopil.õ

4.1.8 Rady uživatelů

Informanti také dávají r zné rady, jakým zp sobem uflívat, a koli to explicitn nepovaflují za svá pravidla, která by dodrřovali. Za nejd leflit j-í informanti povaflují to, aby uflivatele brali drogy zodpov dným zp sobem. To by se m lo projevit nap íklad tím, fle uflivatele nebudou drogu vyhledávat za ú elem út ku od reality a budou si více v domi toho, pro drogu konzumují. Adam se konkrétn vyjád il k problematice uflívání v pubertálním v ku.

Podle něj tyto jedinci v t-ínou nejsou schopni odhadnout správné podmínky k užití a nedokáží reflektovat rizika užívání drog tak, jako dospělý jedinec.

Roman: *šNo asi fle, je dobrý se toho nebát, ale zároveň je dobrý se toho do jistý míry bát. fle není nic špatnýho na tom, to zkou-et, ale musí si být lov k v domej toho, fle to není úpln dobrý, když to nedokáfle mít pod kontrolou. Takfle by to asi kařdej lov k zkusit m l do jistý míry, ale nebýt úpln jako nezodpov dnej.õ*

š í jejich vlastní rozpolofení, ve kterým oni za nou utíkat k n emu jinýmu. A prost í vyuffvají tuhle v c jako út k p ed realitouí õ

Adam: *š í a má se brát zodpov dn .õ*

š A taky hlavn to, fle berou stra-n m-to je taky jako pravda, fle jako v t-ína t ch, co to zkusí, je v n jakým jako pubertálním v ku, a to je prost problém, protofle, já nevím, ty pozd j-í, to je t eba n jaký vymezení se v i spole nosti. Je to prost zábava a je to prost š undergroundováõ v c, coř ale je úpln zbyte ný, protofle ty rizika u mladých lidí jsou mnohonásobn vy-í a p esn , u nich je ten set a setting prost t fkej.õ

Vlastimil: *š A to d lají s rozvahou, když ťfle to d lají. A a nejsou hloupí. A neberou š pikoõ.õ*

4.1.9 Pocit mimo kontrolu

V-ichni informanti hovořili o tom, fle se jim staly situace, kdy neměli brání pod kontrolou. Za takovou situaci polovina respondentů považovala chvíle, kdy si sami sebe nepamatovali pod vlivem drog. Dominika dodává, fle zároveň míra kontroly je p ekro ena ve chvíli, kdy se o ní ostatní musí starat, aby stav zvládla. Adam zase říká, fle cítí mít drogy mimo kontrolu, pokud ji kombinuje s velkým množstvím alkoholu a pokud cítí, fle droga t lo nadm rn fyzicky zat řuje. Vlastimil v d sledku psychické zát ře jednou zařil období, kdy řasto uffval, ale ve chvíli, kdy starosti ustoupily, nem l pot ebu dále uffvat takovým zp sobem.

Roman: *šNo nevím, ty chvíle jsem si t eba nepamatoval, ale nikdy bych si ne řikal, fle toho je moc, jenom, fle jsem to p ehnal. A v d l jsem, fle to samý p í-t uff d lat nem řlu.õ*

š To byla asi jenom taková chvilková událost. To bylo prost jednou v řívot a od t ý doby jsem si řikal, fle to nebudu tak p ehán t. Tak jsem to ud řal.õ

Adam: *š Jako asi jo. Ur it se stalo, fle prost to bylo ufl moc no. A to zase jako v tom byly drogy, ale byl v tom p esn hrozn š chlastō. To jo no, fle se lov k jako zni í moc, fle prost si ekne, fle te by sis jako mohl dát pauzu t ch pár týdn , protofle prost to t lo dostalo zabrat. To se stane no.ō*

Dominika: *š Jo, to íkala. A v t-ínou to bylo kv li tomu, kdyfljsem si tu noc nepamatovala.ō*
š Ale párkrát se stalo, fle jsem prost fakt nev d la a v-echo jsem se dozvídala, aflkdyfl mi to lidi íkali. A to je-t jakoby dokáftu brát, ale v t-ínou m jako nejvíc mrzelo, kdyfl se lidi o m museli starat, fle ufljsem jako by v d la, fle bych to asi jako sama neuko írovala a bylo mi líto, fle t eba lidi-jakoby i kv li nim, fle jsem jim zkazila ten ve er tím, fle se o m museli r zn starat a museli se tím pádem i oni kontrolovat, aby se o m mohli postarat.ō

Vlastimil: *š íkala jsem si, fle pod tím nemám kontrolu, kdyfl jsem v jednu dobu nebyl –astnej. A tak n jak, fle jsem byl kafldej týden n kde, ale to bylo spí-, fle kdyfl ta doba p estala, tak ufljsem najednou tu kontrolu dostal. fie to byla taková psychická bída.ō*

4.1.10 Způsoby zvládání dojezdových stavů

Informanti se také asto vyjad ovali k tomu, jakým zp sobem se vypo ádávají s dojezdovými stavy. V-ichni respondenti, krom Adam, který jako jediný vnímá dojezdový stav pozitivn , uvád jí, fle nejd leflit j-í je na dojezdu být ve spole nosti lidí (kamarádi, rodi e). Dominika i Adam pot ebují mít na dojezdu klid, odpo ívat a ideáln nemít povinnosti dal-í den. Adam také zmi uje, fle mu d lá dob e kou it marihuanu na dojezdu.

Vlastimil: *š Ono dost zálefl, jestli jsem potom s lidma nebo ne, protofle, kdyfl jsem potom sám, tak je to úpln stra-ný, ale kdyfl jsem s n kým jiným, tak to zase mlfle být na druhou stranu úpln hezký, fle se jde n kam na výlet a je to úpln o n em jiným.ō*

Dominika: *š A pot ebuju ten den se z toho jenom vyleftet prost a n jak si dát jakoby klid. A t eba jenom jako koukat na film nebo se t eba chodím projít nebo tak. A pot ebuju se z toho n jakým zp sobem dostat. A je hezký, práv kdyfl tam n kdo je, nefl kdyfl bych byla doma sama, abych tam neupadal do n jakých stav melancholie nebo tak.ō*

š Kdy vlastn z toho stavu je to, to nejhor-í. Takfle, vlastn mám s kým ten as strávit, nefl abych byla sama.ō

Adam: *š Tak to je super totifl, fle já moc nemám dojezdy. Nebo jakoí já jsem dokonce asto i jako klidn j-í, mám pocit. Ale n jaký trikyí tak jako samoz ejm je prost hezký nemít nic*

na práci, jako ten den a prost se jako válet, šzahulitō si. Hodn teda-vlastn to je pravda-
fle hodn šhulimō na dojezdu, fle jako to mi d lá moc dob e. To je moc dobrá kombinace.ō

Roman: šDruhej den vřdycky trávím s ostatníma lidma a d lám v ci, který mi jsou p íjemný,
takfle se cítím řpatn jako t eba jenom z p ti procent. A v-echno ostatní za m vy e-í
spole nost ostatních lidí. To m nabíjí a dodává mi to dobrou náladu.ō

šA uřl to jsou moji rodi e nebo n jakej m j kamarád. Je mi to úpln jedno, ale vřdycky se
to tráví líp s ostatníma lidma.ō

Tabulka 3 - P ehled kategorií a výpov di informant

Kategorie	Vlastimil	Adam	Roman	Dominika
První zku-enost s nelegální drogou (v k)	Marihuana (16)	Marihuana (15)	Marihuana (17)	MDMA (16)
Motivy k uřívání MDMA	MDMA- snadno dostupné, pozitivní emo ní lad ní, zdroj zábavy, málo -kodlivé	MDMA- levné, snadno dostupné, zdroj zábavy, vhodn j-í alternativa pro alkohol	MDMA- zdroj zábavy, levné, vhodn j-í alternativa pro alkohol, málo -kodlivé	----
Obecné motivy k uřívání drog	----	mentální regenerace, odpo inek	odreagování od b řného řivota, prost edek k zábav	----
Pravidla uřívání	----	specifická místa uřívání, únava, v erej-í konzumace, nikdy ne pervitin, nikdy ne injek ní aplikace	kdyřl nejsou povinnosti, asové vymezení (pouze víkendy)	bezpe né místo, mořnost úniku dom , lidé, které znám, mám ráda, mají zku-enost, neodsoudí, p idají se, jít s n kým dom ,

				jistota spole nosti dal-í den, asové vymezení (pouze víkend), kdyfi nejsou povinnosti, možnost úinky drogy profit (mít na to as), mít dobrou náladu
Zp soby zvládání dojezdových stav	trávení asu s kamarády	pozitivní postoj k dojezd m, volný den, odpo ívat, marihuana	trávení asu s kamarády, rodi i, d lání p íjemných v cí	klidový reffim, leffet, odpo ívat, spole nost lidí, trávení asu s kamarády, procházka
Frekvence užívání	MDMA-jednou do m síce	MDMA-jednou týdn Kokain-t íkrát do m síce Marihuana-v pr m ru jednou denn	LSD-jednou za p l roku MDMA-jednou afí dvakrát do týdne	MDMA-jednou do m síce
Pocit mimo kontrolu	celková psychická nepohoda, náro né období	kombinace s alkoholem, fyzická zát fl pro t lo	nepamatoval si situaci	nepamatovat si situaci, pot eba pé e ostatních lidí

Rady uživatel	užívat s rozvahou, neužívat pervitin	užívat zodpovědně, neužívat v mladém věku (pubescence), hlídat si set a setting	mít z drog respekt, být si v domě kontroly nad drogou, užívat zodpovědně, neútkat před realitou skrze drogy	
Místa užívání	MDMA-kluby	LSD-hudební festival	MDMA-kluby, hospoda, izolovaná společnost na byt LSD-chalupa, příroda	kokain-na byt LSD-chata, příroda, okraj města MDMA-kluby, maturitní plesy, hudební festivaly

První výzkumná otázka se týká pravidel, které kontrolující se uživatelé dodržují. Vzhledem k tomu, že se nejedná o pravidla legislativní, ale spíše o pravidla osobního charakteru, jejich rozmanitost je poměrně široká. Nejistě se informanti shodovali na pravidlech, která se vztahují k prostředí (*settingu*), k samotnému rozpoložení jedince (*setu*), k omezené frekvenci užití nebo k míře povinností, které by užitím drogy mohli být potenciálně zanedbány. Druhá výzkumná otázka se zaměřuje na to, co vede uživatele ke konzumaci nelegálních drog. Motivy k užití byly celkem rozdílné a často uváděny specificky ke konkrétní droze, přičemž nejastěji se informanti vyjadřovali o extázi. Tato droga je nejastěji vnímána zejména jako prostředek k zábavě. Těto výzkumnou otázkou bylo, jakým způsobem se informanti vypořádávají s dojezdovými stavy. Opět se setkáváme s poměrně odlišnými odpověďmi, ale jednu uváděli informanti zcela bez rozmyšlení. Preferují zejména společnost ostatních lidí. Tuto podmínku pro dobrý průběh dojezdového stavu vnímali informanti jako stejně. V diskusi se zabývám výzkumnými otázkami o nich co podrobněji.

5 Diskuse

Zvolený kvalitativní design se osvědčil jako vhodný, protože díky této strategii bylo možné kontrolované užívání drog prozkoumat více do hloubky. Jelikož se jedná o velice subjektivní fenomén, bylo zapotřebí postupovat k jednotlivým informantům právě tímto způsobem.

Výsledky výzkumu se v mnohých ohledech shodují se závěry zahraničních studií, a to na tom, že kontrolované užívání nelegálních drog je možné. (e.g. Cohen & Kaal, 2001; Shewan, Dalgarno, & Reith, 2000; Zinberg, 1984) Na základě rozhovorů s informanty lze uvést hlavní předpoklady kontrolovaného užívání, jejich existence je pro udržení kontrolovaného způsobu užívání velice důležitá. Za jeden z hlavních předpokladů kontrolovaného užívání lze považovat pravidla, která během užívání informanti dodržují. Konkrétní pravidla se u jednotlivých informantů lišila, nicméně se v poměrně velké míře shodovala také s výsledky zahraničních studií. Pravidla užívání blíže popisují v dalším odstavci. Jsou totiž odpovědí na první výzkumnou otázku. S dodržováním a vytvářením pravidel úzce také souvisí rizika spojená s užíváním drog, o kterých informanti měli poměrně dobrý pohled. Ve své studii Furedi (1997) zmiňuje, že praxe klíčovým kritériem kontrolovaného užívání je považována znalost a obeznamenost s riziky užívání. Uživatelé se tímto rizikem vyhýbají právě na základě vytvořených pravidel. Povodomí o rizicích užívání drog informanti v témě získávají na základě toho, že se sami o drogovou problematiku zajímají a aktivně si vyhledávají nejrelevantnější informace. Angažovanost jedince v tomto tématu se zdá být také velice důležitá, protože jim umožní užívat drogy konzumovat zodpovědně způsobem. U všech respondentů byla zřejmá schopnost reflexe, což se týká jejich vzorců užívání, frekvence braní nebo uvažování nad problematikou konzumace drog. Právě schopnost reflexe považují za další velice důležitou složkou, pokud drogy mají být užívány kontrolovaným způsobem. Často si informanti byli schopni zpětně uvědomit chvíle, kdy jim způsob nebo následky užívání drogy nevyhovují. Někteří i uvádějí důvody tohoto stavu a zmiňují, že by bylo možné této zkušenosti se v budoucnu vyhnout. A koliv v jejich informanti zaznamenali stav, kdy se jim zdálo, že kontrolu nad užíváním ztrácejí, uvádějí zároveň důvody vzniku tohoto stavu a vyzní, jak se jim před ním vyvarovat. Dalším specifickým znakem tohoto informantů bylo, že se jedná o aktivní jedince. Mají školní nebo pracovní povinnosti, kterým drogy nejsou nadřazeny, a neovlivní tak jejich rozhodování mezi povinnostmi nebo drogou. Macek (1999) totiž uvádí, že příčinou rizikového chování, v etnografické konzumaci drog, může být důsledkem přeměry volného času, který se projeví tak, že se jedinec nudí. V tomto případě jsou v jejich jedinci zaměstnaní nebo studující.

První výzkumná otázka (VO1) se zabývala tím, jaká pravidla uživatelé dodržují při kontrolované konzumaci nelegálních drog. Protože jako nejfrekventovaněji užívanou drogu informanti uvádějí MDMA a marihuanu, popisovali pravidla, která uplatní při užití zejména těchto drog. Pravidla si uživatelé nastavili zejména proto, aby se z nich nestali

problémoví užívatelé. Lze tvrdit, že jsou to právě pravidla, na základě kterých, se kontrolující se užívatelé odlišují od těch závislých. Pravidla u informantů byla značně rozdílná. Pravidla se často týkala správného *settingu* (prostředí), ale v druhé části *setu* (užívatel). Informanti si totiž byli v domě toho, že kvalita a průběh zážitku pod vlivem drogy je ovlivněna samotným užívatel (osobnost, nálada, očekávání) a také prostředím, ve které se jedinec nachází v průběhu intoxikace. (Leary, Metzner & Alpert, 1969) Navíc také užívatelé často kladou důraz na to, aby při užívání všech zmínovaných drog byli ve společnosti dalších lidí. Společnost během užívání uvádějí informanti také často a se samozřejmostí, že její také lze uvést jako jedno z pravidel, a když oni ho explicitně jako pravidlo neuvádějí. Někteří zmíní zejména společnost blízkých přátel a lidí, které dobře znají a mají rádi a nikdy by drogu neužívali o samotě. I Singer a Schensul (2011) ve svém výzkumu o kontrolovaném užívání MDMA, uvádí, že užívatelé této drogy konzumují MDMA zejména s lidmi, které dobře znají nebo s nimi již v minulosti drogu konzumovali. Někteří informanti také dodávají, že užívají drogu s lidmi, kteří mají zkušenost s drogou a užívatelé neodsoudiví. Peter, Cohen, Hendrien, & Kaal (2001) u kontrolujících se užívatelů marihuany zjistili, že situace, ve kterých užívají, obecně odkazují na společenská setkání. Další pravidla, která informanti uvádějí, se vztahují k pestrosti drog a způsobu jejich aplikace. Nikdy by neužívali drogu injekčním způsobem a vyhnuli by se konzumaci pervitinu, což uvádí ve svém výzkumu i drog Warbutron et al. (2005). Také se užívatelé, kteří jsou schopni kontroly, shodují na tom, že neužívají drogu v případě, že další den je čekají povinnosti (práce, škola), proto také dalšími pravidly zmíní, že své užívání omezují hlavně na víkend.

Druhá výzkumná otázka (VO2) se týká motivů, které kontrolující se jedince vedou k užívání nelegálních návykových látek. Opět se informanti vyjadřovali hlavně k tomu z jakého důvodu užívají zejména extázi/MDMA. Nejčastější odpovědí u informantů bylo, že jim extáze slouží jako prostředek k zábavě. Ke stejnému závěru došli i Singer a Schensul (2011) ve své studii o kontrolujících se užívatelích, což také berou extázi. Další zajímavý motiv k užívání extáze informanti uvádějí snadnou dostupnost této drogy. Tento motiv není až tak překvapivý, vezmeme-li v potaz, že v dnešní době lze sehnat drogy velice snadno prostřednictvím internetu. Touto cestou shání drogy i jeden z informantů, a dokonce uvedl, že nákup drog přes internet zaručí mnohem vyšší kvalitu drogy. Co také informanti vnímají jako výhodu při užívání extáze je její finanční dostupnost. V České republice je za relativně luxusní drogou, která je z finančních důvodů dostupná pouze pro ně, které užívatelé, považován kokain (Tějvl, 2011). A když se informanti vyjadřovali pozitivně o užívání

kokainu, frekvence užití byla regulována právě vysokou cenou této drogy, přičemž u extáze tento problém nenastává. Motivace, na kterou uživatel ke konzumaci MDMA byla vysvětlena tím, že upřednostují tento stav před stavem, kdy jsou pod vlivem alkoholu a chovají se nevhodným způsobem nebo se chtějí vyhnout ranní nevolnosti z alkoholu. Také někteří informanti vnímají extázi jako méně škodlivou a nejsou jí dlouhodobě poznamenáni. Dodávají ale, že frekvence užití nesmí být příliš vysoká.

Tato výzkumná otázka (VO3) se zaměřuje na to, jakými způsoby kontrolovaní se uživatelé zvládají dojezdové stavy. Samotný fakt, že informanti byli schopni reflexe svých dojezdových stavů a dokázali uvést způsoby, jak s těmito stavy pracují, vypovídá o jejich kontrole nad užíváním. Těmito způsoby předcházejí neřádným účinkům drogy a vyhýbají se tak nepříjemným náladám, smutku a podrážděnosti. Těmito všichni informanti tvrdí, že nejlepší způsob, jak se vypořádat s dojezdovým stavem, je pobyt ve společnosti lidí. Opakovaně uvádí kamarády a ideálně je to osoby, které s nimi sdílely prožitky během intoxikace. Jsou schopni aktivně vyhledávat přítomnost ostatních lidí, a pokud jsou to rodiče, nebo někdo jiný, koho znají. Společně pak tráví čas, sdílejí zkušenosti a dojmy z posledního drogového zážitku, takže tento dojezd jistě mírně lze považovat za způsob psychohygieny. Fyzickou zátěž, která při konzumaci drogy v těle vzniká, řeší informanti klidovým režimem. Také v těle následuje i vyčerpání pojet naspaných hodin, aby energetický deficit doplnili.

Tento výzkum má jistá omezení, nedostatky, ale je i v mnoha ohledech přínosem. Pozitivně vnímám fakt, že informanti nebyli zcela cizí lidé. Jelikož jsme měli možnost scházet se i před samotným rozhovorem, informanti byli více sdílní, vykazovali známky důvěry a projevy nervozity byly minimální. Pochopitelně jsem se, i přes to, že docházelo k důvěrným setkáním, snažila na výpovědi nahlížet objektivnějším způsobem. Za kladnou stránku považuji i to, že výsledky mého výzkumu se často shodovali s předchozími výzkumy odborníků. Nezákladnost výzkumníka mohla být přínosem naopak na některých nedostatcích výzkumné části práce. Za nedostatek považuji zejména omezenou možnost sbírat data v rámci jednoho místa. Pro získání validních informací by bylo vhodné zaměřit se i na informanty například z venkovských lokalit nebo velkoměst. Zároveň také kvůli nízkému počtu informantů nelze považovat výzkumný soubor za reprezentativní. V důsledku těchto faktorů není možná generalizace výsledků.

6 Závěr

Teoretická část je v nověna tématu kontrolovaného uflívání nelegálních substancí. To je definováno jako takové uflívání, které nenaru-uje fungování jedince ve spole nosti. Jedinec pracuje nebo studuje, má p átele, rodinu, záliby a je schopen plnit své kařldodenní povinnosti. Na základ výsledk zahrani ních výzkum je možné konstatovat, že drogy opravdu lze uflívat i kontrolovaným zp sobem. V rámci teoretické části jsou také p edstaveny r zné modely kontrolovaného uflívání, které popisují možnost kontroly prost ednictvím r zných faktor . P edstaveny jsou pak poznatky z jednotlivých realizovaných výzkum , které se zam ují na kontrolované uflívání odli-ných nelegálních drog a možnosti jejich kontroly (marihuana, LSD, MDMA/extáze, kokain). Jedna z kapitol se také zabývá typologií kontrolujících se uflivatel nelegálních drog. Dále se teoretická část v novala obecnému vymezení období adolescence, popsání specifík pozdní adolescence, a také uflívání návykových látek v kontextu této vývojové fáze.

Empirická část práce byla soust ed na zejména na to, za jakých podmínek a okolností je kontrolované uflívání nelegálních drog u adolescent možné. Na základ polostrukturovaných rozhovor byly objasn ny hlavní faktory kontrolovaného uflívání, které informanti považují za d leflité. Podstatným rysem kontrolovaného uflívání je vytvo ení a dodrřování osobních pravidel u kařldého kontrolujícího se uflivatele. Tato pravidla se týkají například frekvence uflívání, *setu*, *settingu*, pestrosti uflívaných drog nebo zp sobu jejich aplikace. Dal-ím významným faktorem, který ovliv uje míru kontrolovaného uflívání, je v-obecná obeznámenost s riziky, které se p í braní drog ásto vyskytují. Informovanost v oblasti drog a drogové problematiky je také jeden ze znak , který ovliv uje míru kontroly uflivatele. A ufl se jedná o informace z odborné literatury, článk nebo od uflivatel , kte í mají s uflíváním zku-enost. Schopnost reflexe drogových zářltík pak ur uje to, jakým stav m nebo zku-enostem se cht jí kontrolující se uflivatelé vyhnout, a tak uflívat drogy bezpeč n j-ím zp sobem. Zárove na základ této reflexe u jednotlivých informant vznikaly zp soby, skrze které byli schopni lépe zvládat dojezdové stavy, a tak zabránit negativním dopad m na jedince vlivem pořltité drogy. Informanti se také pom rn podrobn vyjád ili k motiv m uflívání. Jako nej ást j-í motiv k uflívání nelegálních drog (zejména MDMA a marihuany) informanti uvád li zábavu a nové možnosti nahlířlení na řlivot a fungování sv ta. A v neposlední ád také d leflitým faktorem u kontrolovaného uflívání se zdá být to, že tito

užívatele často vedou aktivní život, jejichž součástí jsou i povinnosti, kterým nejsou drogy nadřazovány.

Práce tak může posloužit jako inspirace, i nám t k dalším výzkumům, které by se zaměřovaly na hlubší poznání jednotlivých aspektů kontrolovaného užívání a na možnost efektivního uplatnění tohoto konceptu v praxi. Také by tyto poznatky mohly být přínosné v oblasti prevence se zaměřením na uživatele, kteří užívají drogy kontrolovaným způsobem. Dále koncept kontrolovaného užívání drog může do budoucna představovat zajímavou alternativu vedle represivně orientované politiky.

7 Seznam použitých zdrojů a literatury

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American psychologist*, 55(5), 469.

Atkinson Rita, L. (2003). a kolektiv: *Psychologie*. Praha. Postál

Bailey, S. L. (1992). Adolescents' multisubstance use patterns: the role of heavy alcohol and cigarette use. *American Journal of Public Health*, 82(9), 1220-1224.

Barker, G. (1999). *Použití kvalitativních výzkumných metod p i postupech rychlého posuzování (Rapid Assessment) zneužívání drog ve spole nosti*. Albert.

Beckman, M. (2004). Crime, culpability, and the adolescent brain. *Science*, 305 (5684), 596-599.

Cohen, P. D. A. (1990). Drugs as a social construct. Uitermark, J., & Cohen, P. (2006). Amphetamine users in Amsterdam. Patterns of use and modes of self-regulation. *Addiction Research & Theory*, 14(2), 159-188.

Cohen, P. D. A., & Sas, A. (1993). Ten years of cocaine. A follow-up study of 64 *cocaine users in Amsterdam*. Amsterdam: Department of Human Geography, University of Amsterdam.

Cohen, P. D. A., & Sas, A. (1994). Cocaine use in Amsterdam in non deviant subcultures. *AddictionResearch*,2(1), 71-94.

Cohen, P. D. A., & Sas, A. (1995). Cocaine use in Amsterdam II. Initiation and *patterns of use after 1986*. Amsterdam: Department of Human Geography, University of Amsterdam.

Cohen, P. D. A., & Kaal, H. L. (2001). The Irrelevance of Drug Policy: Patterns and careers of experienced cannabis use in the populations of Amsterdam, San Francisco and Bremen. *Amsterdam: CEDRO ó Universiteit van Amsterdam*.

Dalgarno, P., & Shewan, D. (2005). Reducing the risks of drug use: The case for set and setting. *Addiction Research and Theory*, 13(3), 259-265.

Erikson, E. H. (1968). *Identity youth and crisis*, New York (WW Norton) 1968.

- Furedi, F., & Derbyshire, S. W. (1997). Culture of Fear: Risk Taking and the Morality of Low Expectation. *BMJ-British Medical Journal-International Edition*, 315(7111), 823-823.
- Hall, G. S. (1904). Adolescence: Its psychology and its relations. *American Journal of Psychology*.
- Hansen, E. B., & Breivik, G. (2001). Sensation seeking as a predictor of positive and negative risk behaviour among adolescents. *Personality and individual differences*, 30(4), 627-640.
- Harding, G. (1988). Patterns of heroin use: What do we know? *British Journal of Addiction*, 83(11), 1247-1254.
- Hunt, G., Evans, K., Moloney, M., & Bailey, N. (2009). Combining different substances in the dance scene: enhancing pleasure, managing risk and timing effects. *Journal of drug issues*, 39(3), 495-522.
- Jaffe, J. H. (1975). Drug addiction and drug abuse. In *The Pharmacological Basis of Therapeutics*, ed. L. S. Goodman & A. Gilman. New York: Macmillan, 5th ed., pp. 284-324.
- Kandel, D. (1975). Stages in adolescent involvement in drug use. *Science*, 190(4217), 912-914.
- Kaplan, C. D., Bieleman, B., & TenHouten, W. D. (1992). Are there casual users of cocaine?. *Cocaine: Scientific and Social Dimensions*, 166, 57-80.
- Korf, D. J., van Ginkel, P., & Benschop, A. (2010). How to find non-dependent opiate users: A comparison of sampling methods in a field study of opium and heroin users. *International Journal of Drug Policy*, 21(3), 215-221.
- Laursen, B., Coy, K. C., & Collins, W. A. (1998). Reconsidering changes in parent-child conflict across adolescence: A meta-analysis. *Child Development*, 69(3), 817-832.
- Leary, T. (1996). *Záblesky pam ti*. Olomouc: Votobia.
- Leary, T., Metzner, R., & Alpert, R. (1969). *The Psychedelic Experience: A Manual Based on the Tibetan Book of the Dead*. London: Academic Press.
- Macek, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál.

- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada Publishing.
- Morávek, J. (2007). Kontrolované uflívání drog: co nám p iná-í výzkum uflivatel , kte í s drogami um jí zacházet. *Adiktologie*, 7(4), 446-455.
- Neinstein, L. S. (2002). *Adolescent health care: A practical guide* (4th ed.). Philadelphia: Lippincott.
- Nesládek, M. (2017). Kontrolované uflívání nelegálních drog. *E-psychologie (E-psychology)*, 11(1), 44-58.
- Ne-por, K., & Csémy, L. (1999). Baflení (craving) Spole ný rys mnoha závislostí a zp soby zvládání. *Praha: Sportpropag*.
- Noflina, M. (1997). *Sv t drog v echách*. KLP-Koniasch Latin Press.
- Panagopoulos, I., & Ricciardelli, L. A. (2005). Harm reduction and decision making among recreational ecstasy users. *International Journal of Drug Policy*, 16(1), 54-64.
- Piaget, J., & Inhelder, B. (2000). *The psychology of the child*. New York: Basic Books.
- Pr cha, J., & Va í ek, R. (2009). Etický kodex eské pedagogické v dy a výzkumu. *Pedagogická orientace*, 19(2), 89-105.
- Reinarman, C., Cohen, P. D., & Kaal, H. L. (2004). The limited relevance of drug policy: cannabis in Amsterdam and in San Francisco. *American Journal of Public Health*, 94(5), 836-842.
- Robins, L. N., Helzer, J. E., Hesselbrock, M., & Wish, E. (2010). Vietnam veterans three years after Vietnam: How our study changed our view of heroin. *The American Journal on Addictions*, 19(3), 203-211.
- Robins, L., Compton, W., & Horton, J. (2000). Is heroin the worst drug? Implications for drug policy. *Addiction Research*, 8(6), 527-547.
- Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D., & Patton, G. C. (2018). The age of adolescence. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 2(3), 223-228.
- Shewan, D., Dalgarno, P., & Reith, G. (2000). Perceived risk and risk reduction among ecstasy users: the role of drug, set, and setting. *International Journal of Drug Policy*, 10(6), 431-453.

- Singer, E. O., & Schensul, J. J. (2011). Negotiating ecstasy risk, reward, and control: A qualitative analysis of drug management patterns among ecstasy-using urban young adults. *Substance use & misuse*, 46(13), 1675-1689.
- Spear, L. P. (2000). The adolescent brain and age-related behavioral manifestations. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 24, 417-463.
- Steinberg, L. (2005). Cognitive and affective development in adolescence. *Trends in Cognitive Sciences*, 9(2), 69-74.
- Steinberg, L. (2014). *Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Tréjvl, J. (2011). Kokain (2. ást). *Adiktologie*, 11(2), 83-90.
- Tréva í ek, R., & Tréová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických v dách*. Portál.
- Tubman, J. G., Vicary, J. R., von Eye, A., & Lerner, J. V. (1991). Qualitative changes in relationships between substance use and adjustment during adolescence. *Journal of substance abuse*, 3(4), 405-414.
- Uitermark, J., & Cohen, P. D. (2006). Amphetamine users in Amsterdam: Patterns of use and modes of self-regulation. *Addiction Research & Theory*, 14(2), 159-188.
- Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: D tství a dospívání* (2nd ed.). Praha: Karolinum.
- Vasta, R., Haith, M. M., & Miller, S. A. (1995). *Child psychology: The modern science*. Wiley.
- Waldorf, D., Reinerman, C., & Murphy, S. (1991). *Cocaine changes: The experience of using and quitting*. Philadelphia: Temple University Press.
- Warburton, H., Turnbull, P. J., & Hough, M. (2005). *Occasional and Controlled Heroin Use: Not a Problem?* York: Joseph Rowntree Foundation.
- Weil, A. (1972). *The natural mind: A new way of looking at drugs and the higher consciousness*.
- Weil, A., & Rosen, W. (2004). *From chocolate to morphine: everything you need to know about mind-altering drugs*. HMH.

Zarrett, N., & Eccles, J. (2006). The passage to adulthood: Challenges of late adolescence. *New directions for youth development*, 2006(111), 13-28.

Zinberg, N. E. (1984). Drug, set, and setting: The basis for controlled intoxicant use.

Zinberg, N. E., Harding, W. M., & Winkeller, M. (1977). A study of social regulatory mechanisms in controlled illicit drug users. *Journal of Drug Issues*, 7(2), 117-133.

Zinberg, N. E., & Harding, W. M. (Eds.). (1982). *Control over intoxicant use: Pharmacological, psychological, and social considerations*. New York, NY: Human Sciences Press.

8 Přílohy

8.1 Příloha č. 1: Úryvek z rozhovoru (Adam)

A kdybys tedy ádov uvedl, jak ásto bere–?

Ur it jsou aktivn j-í a voln j-í období, ale ne fle bych si to jako ur oval. To ne. Prost jsou jako chvíle, kdy se to jako nestane. Na durhou stranu jako moc jsem to-práv kv li tomu, fle fakt m netrápí t eba dojezdy, ani m netrápí jako vlastn ta cena. Ani m netrápí ta dostupnost, tak je to docela ásto. S tím, fle teda te u toho t eba MDMA to je tak, fle prost to si lov k nedává, kdyfl jde t eba jenom na pivko, protofle to je prost dlouhodob-nebo jako zabere mu to prost –est hodin a skon í ve ty i ráno n kde prost jako /pousmání/ vylejváním si srdí ka, takfleí nebo v p t. Takfle to je takový jako, nevím, stane se mi to takí no, tak jednou týdn bych ekl a mořná i mí jako. No, já nevím, t ikrát do m síce, ale n kdy to m fle být zase osmkrát, takfle jako kdybys si to zpr m roval, tak si myslím, fle to bude jednou týdn no. Ale () pak ten kokain za al p sobit jako ást ji, fle to je taková jako socializovan j-í droga, takfle to prost , kdyfl chci jít spát domu tak- /smích/ Nebo jako kdyfl nechci skon it v p t ráno, ale t eba ve dv , tak tak-ten vyjde asi stejn . Takfle je to t eba jako ty ikrát do m síce. Myslím, fle se to st ídá, tyhle drogy.

A existuje t eba n co, co t odradí od toho si tu drogu dát? fle se nad tím t eba rozmý-í–, kdyfl si jí bere–. To je první otázka. A druhá je, kdyfl ufl se teda rozhodne–, fle si jí vezme–, tak co t k tomu jako vede? Nebo je n co, co dokáfle zabránit tomu, aby sis to nedal?

Jako já to d lám hodn rád, takfle jako vlastn já se na to jako docela-m to prost fakt baví, jo. fle prost nemám moc fládný to stigma-prost tom na tom neleflí u m -spole enský. Jakofle to mi p ijde prost jako blbost, takfle jako takový morální zábrany, jakofle se to nemá nebo fle je to –patný, tak to moc tam není. A jsou tam pak ty jako moje osobní, jako spí–fyziologický, nefl t eba-protofle zase, jak netrpím na tom dojezdu, tak nemám moc jako n jaký psychický nebo mentální zábrany, takfle fakt to jsou jenom jako fyzický. T eba kdyfl vím, fle jsem moc unavenej nebo t eba fle jsem to d lal v era, tak to prost vím, fle to nemá smysl, tak to jsou jako chvíle. Ale jinak se moc nerozmý-ím.

N kte í mi t eba íkali, fle si t eba nedávají v pr b hu týdne, protofle ví, fle mají povinnosti a musí fungovat, musí do práce, do –koly. Tohle u tebe nefunguje?

Ne. To je mi vlastn docela jedno.

Wie ist es mit der Arbeit?

A: Ur ist . Jako mám z toho docela radost jakoí vlastn í nevím no. Ur ist m to netrápí nebo není to jako d vod a-jako takhle, je fakt, fle prost kdyfl vím, fle vstávám v sedm ráno prost a mám celej dlouhej den p ed sebou, fle p ijdu prost v dev t ve er, tak si to jako rozmyslím ur ist váfln ji. Ale myslím, fle to je tak špade na padeõ, fle jako v p lce situací jsem to stejn ud lám a odsoudím se k tomu, fle budu jako trp t ten den a bude jako- nebo ne trp t, ale odnese to prost n jaká moje jako produktivita denní. Takfle to se tak st ídá, takfle to je tak špade na padeõ, kdy rozhodnu to ned lat a zvít zí n jaký to zdraví sv domí.

Woher bekommst du deine Drogen?

Hele. Snadno. Prost p es internet no. A kdyfl ne, tak jak se pohybuju v tý komunit , kdyfl to jako není p es internet, cofl je prost te ufl jako úpln pro m nejsnaz-í cesta, protofle prost to je jedna z mála v cí, která zaru uje jako tu istotu látky a kvalitu. To je pro m obrovskej problém tohoó tý prost kriminalizace, fle to prost fakt jako nutí ty lidi do takových jako odporností asto. A a ufl to jsou ty substituty, který jako to jsou nebo který se vydávají za ty drogy, anebo prost jako ta istota, kterou m fle- sehnat, to je p í-erný. Takfle ten internet mi p ijde nejlep-í a nej ast j-í moflnost. A pak jak se teda pohybuju v tý komunit , kdyfl to teda jako není p es tohle, tak je vřdycky dost známých, který jako mají tu moflnost.

Respektierst du die Regeln, wenn es um Drogen geht?

A: T eba drogy беру docela asto, ale drřlím si docela jako omezenou tu pestrost. fle prost t eba jako injek ní aplikace to nikdy nebyla. Nebylo to nikdy jako řládný amfetaminy ve stylu špikaõ prost a takových v cí. To nikdy nebylo moje jakoí fle jsem to nikdy jako nem l, na to jak dlouho se v tom pohybuju ufl vlastn aktivn tak t i roky, moflná ty i ufl to pomalu budou. T i. To je v c, co se d je n kolikrát do m síce, tak nikdy to nevybo ilo z řládný týhle hranice prost no, je to tak. A t eba jako s tím kokainem, tam t eba jde je-t o to, fle se netvo í t eba ta závislostí nebo ta fyzická závislost je-t , prost co se tý e LSD nebo MDMA je jako docela zanedbatelná, u marihuany docela taky. Ale t eba u toho kokainu, tam je ten rozdíl, kde t eba ta fyzická závislost existuje, ale to vlastn je prst v c, která je jako drahá a stane se mi, fle t eba jako ty i m síce se prost kokainu nedotknu, protofle prost tam je mnohem finan n náro n j-í a není to prost pot eba. Jako je dobrý, kdyfl to ur ist jako-rád to taky mám, protofle to prost zase otevírá n jaký lep-í moflnosti, fle

já to fakt beru prostě na to, že mám rád ten nohový život a vedu ho jako hodně často. Nabízí prostě zajímavé perspektivy, ale takhle to beru jako takový koktejl. Ale!

Co myslíte–toute perspektivou?

A: No úplně všechno. Tak prostě je to takový jako jít do hloubky, jo. Prostě když jdeš do domu a sedíš tam prostě a koukáš na filmy, což teda dělám moc rád /smích/ a často, ale když je jako prostě s nějakými lidmi, který prostě něco jako, v-ichni něco vlastně dělají–to je teda děláš jo, že se nepohybují v nějaké skupině lidí, který by jako nic nedělali. Vě vlastně v-ichni to jsou jako úplně normální osoby a teda studenti asi nejčastěji, anebo ufl pracující lidé prostě, ale jsou ve studentském věku, vysokoškolským. Tak jako v-ichni mají ty povinnosti, ale když o to víc je fene prostě nějaká touha jako nit se. To je takový divný slovo, ale spíše–fakt jako já tomu říkám, jít do hloubky. Když se prostě najednou přelomí ta přelom a ty víš, že budeš dlat dál–i ty i hodiny jako špičkovky a probírat prostě–a mít se vlastně hezky, jo, že to je docela jako–m to určitě jako mentálně–je to šmentální klystýř.

Zajímavý výraz. Co to znamená rizika toho brání, přemýšlel si nad tím někdy? V odborné literatuře je to eba spousta návodů na to, jak správně brát, jak se nemá brát nebo jak nebrat v bec. Tak jestli na to máte nějaký názor?

Tam je hrozná to pokrytectví jako celé téhle české společnosti, kdy prostě ten alkohol je jako úplně fakt jako na denní bázi, úplně prostě pro malé děti, apak se tady strachují nějakými drogami, který je–t k tomu v-ichni házejí do jednoho pytle a prostě přitom to jsou jako totálně rozdílný věci, který prostě nemají se sebou často nic společného, ale prostě nikdo tomu často ani po řádně nerozumí, ani z těch lidí, co jsou třeba zákonodárci nebo prostě policisté nebo ta represivní moc. Takhle to mi přijde jako obrovský pokrytectví. Takhle tomu se směju, jako že tohle mě netrápí, že bych nějaký jako uflívání–tak samozřejmě zdravý uflívání. No tak tam jde o to, že injekční stříkačky, to ufl je problém kvůli přenosu floutenky nebo aids, i když zrovna česká republika je na tom docela dobře, protože ta drogová politika tady byla docela liberální na světově měřítku devadesátých let. Ale co se týče prostě nějakého – upání nebo jezení těchto drog, tak tam se moc nebojím. O svojí nosní přepážku se nebojím, protože tak často to zase nedělám. A i třeba jako nějaký akutní zástavy srdce nebo pocity infarktu, což lidi také jako mají a to se děje, tak ty mě netrápí. Jakože snáším to docela dobře jako ty drogy. Myslím si, že to je zase velká výhoda, kterou asi nemají v-ichni. Vě jako prostě nikdy mě to neomezilo. Vě se třeba i to stalo přesně, že je přest, tak já prostě šnehlím. A to se mi i staly situace, že jsem prostě hulil přes den a bylo

potom vlastně horší než lepší. Ten den jsem chtěl něco udělat a moje produktivita byla jako výrazně nižší. Na druhou stranu se mi třeba ježdění nikdy nestalo, abych zalitoval, ale prostě jsem to šemkošně neměl frát, to se mi prostě nestalo. Vždycky to bylo úplně jako v pohodě, ale jsem nikdy neměl jako problém.

A jezdění napadáte někdy, třeba když je mí povinnost v létě, a už to jsou festivaly, koncerty, můžete si třeba někdy pocít, ale jako už je to zářou, ale by sis můžete dát nějaký jako trošku odstup od toho a v domýšlet?

Jako asi jo. Určitě se stalo, ale prostě to bylo úplně moc málo. A to zase jako v tom byly drogy, ale byl v tom přesně hrozná šchlastě. To je málo, ale se člověk jako zničí moc, ale prostě si ekne, ale třeba by sis jako mohl dát pauzu třeba pár týdnů, protože prostě to tělo dostalo zabrat. To se stane málo. To se děje, ale třeba na těchto festivalech, ale člověk nebude spát dvě noci a bude pařit, tak to je pro to tělo obrovská zátěž a prostě to je nutný málo, jako zdravý. /pousmání/
Takže to se děje jako určitě. Takový stav jsem měl.

A tak v takové chvíli si ekneš, tak pojedou domů festivalu a dáš si třeba chvíli odraz?

Jo. /úsměv/ Dám si odraz. Nevím, pojedou na výlet jako třeba ježdění k tomu má pak nějaký další povinnosti, takže je to v téžině tak, ale ten čas je vykompenzovaný nějakým obdobím, kdy musím zase dělat, kde není jako takhle možnost ani prostor mít takový večírky.

8.2 Příloha č. 2: Seznam rozhovorových otázek

Jaká je tvoje první zkušenost s nelegální drogou?

Jak frekventovaně u tebe dochází k užívání drog?

Jaký byl tvůj motiv začít užívat drogy?

Jaké výhody má podle tebe kontrolované užívání drog?

Jaké nevýhody má podle tebe kontrolované užívání drog?

Na jakých místech v tuzemsku drogy užívá?

Jaký smysl pro tebe má užívání drog?

Jaké drogy užívá nejčastěji a při jakých příležitostech?

Dodržuje určitá pravidla při užívání drog?

Jsi si vědom rizik, která se pojí s užíváním drog?

Jakým způsobem si drogy obstarává?

Užívá drogy sám nebo s ostatními lidmi?

Rozmýšlí se před tím, než danou drogu užije?

Jakou aplikací cestou nejčastěji drogy užívá?

Měl si někdy pocit, že si užívání drog/y neměl pod kontrolou?

Jakým způsobem sobě zvládá dojezdové stavy?